

TOIMETULEKUÕPPE AINEKAVA

I ELUÕPETUS

1. Eluõpetuse rõhuasetused

I kooliaste

Põhirõhk on oma mina teadvustamisel. Õpilast ergutatakse osalema praktilistes tegevustes ja suunatud esemelises mängus. Tähelepanu on suunatud oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule koostegevusel täiskasvanuga. Õpilane kohaneb uue keskkonnaga ja uute inimestega

Õpetamine toimub koostegevuse ja matkimise kaudu. Oluline on enesega toimetuleku oskuste õpetamine ja õppimise alusoskuste kujundamine (kuulamine, jäljendamine, vaatlemine, võrdlemine, vestlemine, kirjeldamine, haistmine, kompimine jt);

II kooliaste

Põhirõhk on MINA- MEIE teadvustamisel. Õpetuse põhieesmärgiks on esimeses kooliastmes omandatud oskuste sooritamine tuttavas situatsioonis. Suureneb õpilase iseseisvus ja vastutustunne. Õppetöös kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Võimalusel toimub õppetöö väljaspool klassiruumi. Tundides käsitletavate teemade ring jääb eelnevate aastatega samaks, kuid suurenevad maht ja raskusaste.

III kooliaste

Rõhuasetus on MINA- MEIE teadvustamisel suhetes kodukoha ja oma tegevusega. Õpetuse eesmärgiks on iseseisev toimetulek igapäevases elus ja lihtsate tööoskuste kujundamine. Õppetöös kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õppetöö toimub võimalikult tihti praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi/ koolimaja.

2. Eluõpetuse õpetamise põhimõtted

2.1. Elu- ja toimetulekuõpe on toimetulekuõppe teljeks, teiste ainete õpetamine on tihedalt seotud elu- ja toimetulekuõppe teemadega.

2.2. Õpetamine lähtub õpilase arenguvallast, huvidest ja sotsiaalsest keskkonnast.

2.3. Suur osakaal on õppekäikudel, praktilistel tegevustel ja õues-õppel. Eluõpetuse tund peab tuginema kõigi meelte koostööle, õpitavaid asju peab saama (kui vähegi võimalik) katsuda, näha, nendega manipuleerida. See tähendab, et paljude teemade käsitlemine on otstarbekas väljaspool klassiruumi (söömine, aastaajad, liiklus jne).

2.4. Eluõpetuse õpetamise kaudu kujundatakse huvi ümbritseva vastu ja säästlikku suhtumist keskkonda. Õpilasi õhutatakse osalema jõukohastel keskkonna probleemide lahendamisele suunatud üritustel (teeäärte, metsaaluste puhastamine prahist, puude istutamine jne).

2.5. Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil. Samuti käsitletakse siin teemasid, mis ulatuvad kaugemale õpilase lähiümbrusest (nt: Eestimaa linnad, Euroopa jne.), kuid mis on olulised üldise silmaringi laiendamiseks.

2.6. Õpetamine lähtub õpilastele mõistetavast ning elulisest teemast.

2.7. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut, valmistab õpilasi ette võimalikult iseseisvaks toimetulekuks igapäevaelus.

2.8. Eluõpetuse õpetamisel lähtutakse iga konkreetse õpilase hetke arengutasemest ja lähima arenguvallast.

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
Igapäevaoskused. Riietumine, söömine, pesemine, lauakatmine ja koristamine, toimetulek WCs, raskuste puhul abi palumine.	Söömine. Lauakatmine, valikute tegemine, lauakombed, võileibade valmistamine. Toitumine väljaspool kooli. Isiklik hügieen. Igapäevaoskuste harjutamine/süvendamine. Abi küsimine. Toimetulek ujulas.	Praktiline hommikusöögi valmistamine. Menüü planeerimine. Kaaslase abistamine. Käitumine pidulauas, kohvikus, restoranis.
Käitumine. Käitumine erinevates situatsioonides (tund, vahetund jne); palun, tänan, tere, head aega.	Viisakas käitumine. Koolis ja väljaspool kooli. Kooli kodukord. Enda ja kaaslase õige ja vale käitumise eristamine.	Käitumine. Viisakas ja ebaviisakas käitumine koolis ja väljaspool kooli.
Kool. Meie klass: selle sisustus, minu koht. Meie klassi õpilased: kaaslaste nimede kuulamine ja meeldejäätmine, poisid/tüdrukud. Meie õpetajad/kasvatavad: nime teadmine. Erinevad ruumid: koolimajas/õpilaskodus, nende äratundmine, otstarve. Käitumine: tunnis, vahetunnis, rühmatubades, arstikabinetis jne.	Kool. Suvise koolivaheaja meenutamine. Õppetarbed, õppetavete korrashoid. Õpetajate nimed. Kooliruumid, erinevad õppeained.	Kool. Kool ja selle ümbruse korrashoid. Töökoha ja töövahendite korrashoid.
Koolitarbed. Minu asjad, nende kasutamine, korrashoid ja koht.	Koolitarbed. Hoiab korras oma koolitarbed. Teeb vahet oma/ võõras asjadel. Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt funktsioonile.	Koolitarbed. Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse. Teeb vahet oma/ võõras /meie asjadel, käitub vastavalt. Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt funktsioonile ja tegevuse eesmärgile.
Mina. Mina ja tema: erinevad kehaosad, milleks meil neid vaja on. Enda äratundmine fotolt. Enda sugu: tüdruk, poiss.	Mina. Poisi, tüdruku erinevused.	Mina. Mina neiuna/ noormehena. Muutused välimuses ja käitumises.
Sügis. Sügise tunnused, erinevad värvid looduses (puud), loodusnähtuste kirjeldamine 1–2sõnaliste lausetega (päike paistab, sajab vihma/lund, puhub tuul, linnud	Sügis. Sügise tunnuste ühisvaatlus. Ilma kirjeldamine. Sügis aias. Marjad: aedmaasikas, aedvaarikas, mustsõstar, punane sõstar, karusmari. Lõunamaa puuviljad: banaan, apelsin, mandariin,	Sügis. Suvise koolivaheaja meenutamine. Sügise tunnused. Sügis põllul. Põllu-kultuurid: teraviljad (rukis, kaer, nisu, oder) ja kartul. Põllutööd ja masinad. Leiva teekond meie lauale.

lendavad lõunamaale jne), sügistööd, aed sügisel, sügisannid. Riietus.	sidrun, viinamari. Sügis metsas. Lehtpuud ja põõsad sügisel. Marjad. Seened: riisikad, kukeseen, pilvik, puravik. Mürgised seened: punane ja valge kärbseseen.	
Puuviljad. Õun, pirn, ploom, kirss.	Puuviljad. Kasvatamine (seeme, taim, vili).	Puuviljad. Puuviljade hoidistamine ja säilitamine (külmutamine, kuivatamine).
Aedviljad. porgand, kaalikas, peet, kurk, tomat, kapsas, sibul, kartul. Nimetatud viljade kuju, värvus. Nende äratundmine ehedalt ja pildilt.	Aedviljad. Kasvatamine (seeme, taim, vili).	Aedviljad. Aedviljade hoidistamine ja säilitamine (külmutamine, kuivatamine).
Loomad. Koduloomad: äratundmine, ka piltidelt; mis häält keegi teeb, mida keegi sööb. Metsloomad: äratundmine, ka piltidelt, metsloomade algeline kirjeldamine (karu on pruun/suur, siilil on okkad, jänesel on pikad kõrvad jne), loomade erinevad liikumisviisid, liikumise matkimine, jäljendamine	Loomad. Kodu- ja metsloomad. Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad, nende eest hoolitsemine. Sarnasusi ja erinevusi loomadel. Loomade kaitse.	Loomad. Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metslinnud. Roomajad, kalad, linnud. Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad.
Liiklus. Erinevad sõidukid meie teedel, käitumine ühistranspordis, ohutu liiklemine lähemas ümbruses, käitumine häire korral, õpetaja/ täiskasvanu korralduste järgimine	Liiklus. Ohutu liiklemine tuttavatel tänavatel/teel; reeglid jalgrattaga sõitmisel. Liiklemine pimedal ajal, helkuri kasutamine.	Liiklus. Liiklusmärgid. Jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemine.
Perekond. Perekonnaliikmed: ema, isa, vanaema, vanaisa, õde/vend, nimesid, tööd kodus. Minu kodu, kodumaja, ruumid ja asjad kodus.	Perekond. Perekonnaliikmed: ema, isa, õde/vend, vanaema, vanaisa. Nende nimed, ametid. Peretraditsioonid: sünnipäevad, tähtpäevad koos perega.	Perekond. Teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet. Teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi.
Emotsioonid. Rõõm, kurbus, viha, hirm. Põhiemotsioonide märkamine ja nendele reageerimine.	Emotsioonid. Põhitundmuste (rõõm, kurbus, viha, hirm, tõsidus) äratundmine enda/kaaslaste juures, piltidel, muusikas. Oma emotsioonide väljendamise õpetamine.	Emotsioonid. Rõõm, kurbus, viha, hirm, tõsidus- kuidas ma ennast täna tunnen? Millises tujus on klassikaaslased? Emotsioonide reguleerimine. Andestamine, andeks palumine.
Ametid. Õpetajad ja teised koolitöötajad.	Ametid. Erinevad ametid koolis ja väljaspool kooli.	Ametid. Jõukohased ametid: koristaja, aedniku/ koka abi, erinevad hooaja- ja abitööd.

Raha. Teadmine raha olemasolust.	Raha. Taskuraha, poeskäik.	Eelarve ja kokkuhoid. Raha, selle saamine ja kasutamine: palk, pension, mille peale majapidamises raha kulub, kuidas saab raha kokku hoida -kokkuhoiu projektid (raha, elekter, vesi).
Vaba aeg. Mänguasjad: nimetus, mida nendega tehakse, mänguõpetus (mängud toas/õues).Erinevad vaba aja veetmise võimalused: raamatud, TV, IKT, muusika kuulamine, jalutuskäigud, päevaplaan jne.	Vaba aja sisustamine. Mänguõpetus. Erinevad lauamängud, arvutimängud, seltskondlikud mängud, rollimängud. Mängureeglid.	Vaba aja sisustamine. Vaba aja veetmise võimalused. Mänguõpetus. Erinevad lauamängud, arvutimängud, seltskondlikud mängud. Osalemine huvialaringides. Hobid, harrastused, sport.
Tähtpäevad. Isadepäev, mardipäev, kadripäev, jõulud (jõuluvärvid, kaunistused, jõulusalmide ja -laulude päheõppimine, jõulupidu. Uusaasta.), vastlapäev, sõbrapäev, EV aastapäev, lihavõtted, jüripäev, emadepäev (nende tähtpäevade tutvustamine/osalemine tähistamisel).	Sügisese tähtpäevad. Õpetajate päev, hingedepäev, isadepäev, mardipäev, kadripäev. Talvised tähtpäevad. Jõulud, uusaasta, vastlapäev. Kevadised tähtpäevad. Munapäevad, kevadpüha, emadepäev.	Sügisese tähtpäevad. Õpetajate päev, isadepäev, mardipäev, kadripäev, hingedepäev. Kumbestik. Talvised tähtpäevad. Jõulud, uusaasta, vastlapäev. Traditsioonid. Jõulupeol esinemine. Kevadised tähtpäevad. Lihavõtted, jüripäev, kevadpüha, emadepäev. Tavad. Kevadpidu.
Aeg. Piltpäevaplaan. Päeva erinevate osade tundmaõppimine. Öö ja päev. Nädalapäevad. Käesolev aastaeg, kalender, kell, loodusvaatlused, ilmavaatlustabeli täitmine abiga.	Aeg. Aastaajad, kuud. Nädalapäevade nimetused ja järgnevus. Tööpäev, puhkepäev. Riiklikud tähtpäevad. Koolivaheajad .Sünnipäev . Kell, täistunnid	Aeg. Ajajaotus: aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund. Aja planeerimine: päeva, nädala tegevuse planeerimine. Kalender: kalendris orienteerumise oskus. Kellatundmine. Ajakavad: tunniplaan, sõiduplaan, tv-kava.
Talv. Talvised loodusnähtused (külm, lumi, jää), loodusvaatlused. Linnud ja loomad talvel. Talveriietus. Talispordivahendid ja tegevused talvel (nimetus, äratundmine ja otstarve). Jõulud.	Talv. Talve tunnused. Talvised sademed: lumi, lörts. Päeva pikkus talvel. Kodu- ja metsloomad talvel. Elu ja toitumise võrdlemine õpetaja abiga. Riietus talvel. Talisport. Talispordialad, ohutusnõuded sportimisel.	Talv. Talvine loodus. Mitmesugused katsed lume ja jääga. Ilma kirjeldamine. Hoolitsemine lindude ja loomade eest.

Kevad. Läheneva kevade tunnused, loodusvaatlused looduses. Lume sulamine, esimeste rändlindude saabumine (kuldnokk), pajuoksad kevadel, esimesed kevadlilled (sinilill, lumikelluke), ohud kevadel, kevadtööd aias. Kevadine riietus, kevadpühad, emadepäev.	Kevad. Kevade tunnused. Kevadlilled: aia- ja metsalilled. Taime osad: juur, vars, leht, õis. Sibullilled. Taime areng seemnest. Katse seemnetega: eelidandamine, külv. Kevadel õitsevad puud ja põõsad: näsiniin, toomingas, sirel, õunapuu.	Kevad. Kevade tunnused. Muld. Mulla harimine. Kevadtööd.
Tervislik toit ja liikumine. Liikumismängud, jalutuskäigud, matkad.	Tervislikud eluviisid. Toitumine, liikumise vajalikkus, puhkuse tähtsus, kahjulikud harjumused. Sport. Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine.	Ülekaalulisus, dieet. Toidupüramiid. Mitmekülgne toit, vitamiinid.
Kodu, kodukoht. Teab oma elukoha nimetust.	Kodu. Korter/ maja, erinevad ruumid/ hooned. Kodused pidupäevad. Kodu linnas ja maal.	Kodu. Kodu sisustamine.
Suvi. Loodusvaatlused, suve ja talve piltide võrdlemine. Suvelõbud: ujumine, rattasõit, keks, kiikumine, reisimine, suvine riietus.	Suvi. Suve tunnused. Suveilm. Ilmastikunähtused suvel. Suvine loodus. Suvelõbud: Ujumine, kalastamine, jalgrattasõit, õuemängud jne. Pikniku korraldamine. Suvine rahvakalendri tähtpäev: Jaanipäev.	Suvi. Suve tunnused. Suvised pühad. Suveplaanid.
Elus ja eluta loodus. Esmane kokkupuude mõistega elus/ eluta loodus: taimed, kivid	Elus ja eluta loodus. Elusolendid: inimene, loomad, taimed. Elusolendite ühised tunnused. Muutused eluslooduses. Eluta looduse osad: vesi, õhk, kivimid, muld. Loodusnähtused.	Elus ja eluta loodus. Elus ja eluta looduse osad ja tunnused. Looduskaitse/ keskkonnakaitse.
Eestimaa. Eesti minu kodumaa. Tallinn- Eesti pealinn Esmane tutvumine Eesti kaardiga.	Eestimaa. Kodukoht Eesti kaardil. Eesti hümn, lipp ja vapp, rahvuslind ja pealinn. Eesti president. Esmane tutvumine maakaardiga.	Eestimaa. Lipp ja vapp. Hümn. Rahvuslind, -lill, -kivi. Rahvariided. Kaart. Kaardi värvid, tingmärgid, kaardi lugemine. Eestimaa kaart: maakonnad, suuremad linnad, jõed, järved,

		kõrgustikud, mäed, saared. Mõningad Euroopa riigid. Mõiste "välismaa".
	Erinevad rahvused. Kohtumised kooli külalistega. Külaskäigud sõpruskooli.	Erinevad rahvused. Erinevad rahvused ja rassid. Erisuste märkamine ja aktsepteerimine.
Vesi: Soe ja külm vesi. Mängud veega. Õhk: Õhupalli täispuhumine ja õhu väljalaskmine.	Vesi. Vee tähtsus inimese elus. Vee kasutamine. Vee säästlik kasutamine. Vee olekud. Õhk. Õhu puhtus, ruumide õhutamine.	Vesi. Vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse. Vee omadused. Vee olekud. Sademete liigid. Vee oleku muutuse seos temperatuuriga. Õhk: Selle tähtsus. Demonstratsioonkatsed õhu leidumisest meie ümber. Õhusoojus: soe õhk, palav õhk, külm õhk, jahe õhk. Õhusoojus erinevatel aastaegadel, temperatuuri mõõtmine. Puhas õhk ja saastatud õhk. Õhu puhtuse tagamine ruumides.
	Termomeeter. Erinevad termomeetrid: toatermomeeter, välitermomeeter, kraadiklaas. Sooja- ja külmakraadid.	Termomeeter ja temperatuur: Temperatuuriskaala. Õhu- ja veetemperatuuri mõõtmine. Ilmateade.
Aastaajad. Ühised loodusvaatlused erinevatel aastaegadel.	Aastaajad. Aastaegade tunnused, üldiste tunnuste võrdlemine, tegevused eri aastaegadel. Puud erinevatel aastaegadel.	Aastaajad. Aastaring looduses, tegevused eri aastaegadel.
Toataimed. Toataimede vaatlemine ja kujutamine pildil.	Toataimed. Tutvumine toataimedega. Toataimede kasvatamine: valgus, temperatuur, niiskus. Toataimede kasutamine ruumide kujundamisel.	Toataimed. Toataimede kasvatamine: valgus, temperatuur, niiskus. Toataimede kasutamine ruumide kujundamisel. Toataimed kui õhupuhastajad.
	Putukad. Kapsaliblikas, toakärbes, mesilane, sääsk, sipelgas, lepatriinu, puuk. Kahjulikud ja kasulikud putukad.	Putukad. Tähtsus looduses. Putukate kasulikkus inimesele. Putukahammustused, esmaabi.
	Kalad. Haug, räim, lest. Kala välisehitus.	Kalad. Välised tunnused, elupaik, kalaliigid Eestis. Kasulikkus inimesele. Kalapüük.

	Roomajad. Rästik, nastik, sisalik. Nende tunnused.	Roomajad. Välised tunnused, elupaik, ohud. Esmaabi rästiku hammustuse puhul.
	Linnud. Paigalinnud: rähn, varblane, vares, leevike, tihane. Rändlinnud: kuldnokk, lõoke, pääsuke, kurg, part. Kodulinnud: kana, kukk, part, hani. Lindude välisehitus.	Linnud. Välised tunnused, levinumad linnuliigid, elupaigad, tähtsus.
Inimese organism. Erinevad kehaosad ja nende põhifunktsioon.	Inimene. Meeleelundid ja nende tähtsus. Hambad.	Inimene. Luustik. Skeleti ülesanded ja põhiosad. Lihased. Lihaste kinnitumine luudele. Kehaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus. Rüht. Rühivigade vältimine. Süda, veri ja veresooneid. Südame töö. Pulss. Südame seiskumine. Esmaabi verejooksude puhul. Nahk. Naha tähtsus. Juuksed ja küüned: kasvamine ja hooldamine. Hingamine. Hingamise tervishoiu põhinõuded. Tervislik toitumine. Seedimine. Erituselundkond. Isiklik hügieen. Kahjulike harjumuste mõju organismile (suitsetamine, alkoholi jm tarvitamine). Inimeste elukaar.
	Ohutusnõuete täitmine. Traumade vältimine. Käitumine vigastuste korral. Käitumine tulekahju korral. Ohutu liiklemise nõuded. Keeldumine ja enesekaitse. Abi palumine, kutsumine, telefoni kasutamine. Hädaabi number 112.	Ohtude vältimine. Telefoni kasutamine. Hädaabi number 112, vajaliku informatsiooni edastamine.
Hoiatus- ja teabemärgid. Esmased kokkupuuted hoiatus- ja teabemärkidega: tualetid, arst ja politsei.	Hoiatus- ja teabemärgid. Tualetid, elekter, kiirabi/arst, politsei jm.	Hoiatus- ja teabemärkide. Mõistmine. Olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine jne.
		Armastus: Sõprus. Seksuaalelu, ohud, rasedus. Pulmad.

		Loodusvara. Mis on loodusvara/maavara? Maavarade tähtsus inimese elus. Enamkasutatavaid maavarasid: savi, liiv, turvas, põlevkivi, paekivi.
Mets. Okas- ja lehtpuud. Puude erinevused.	Mets. Okas- ja lehtpuud: enam levinud liigi, erinevused ja sarnasused. Puud erinevatel aastaegadel.	Mets. Metsa tähtsus. Taimedevahelised seosed metsas. Meil esinevaid metsatüüpe. Metsatööd: puude langetamine, väljavedu, metsa istutamine. Metsatöomasinad.
		Universum. Taevakehad. Päike ja tema tähtsus elule Maal. Planeet Maa. Maa pöörlemine ja tiirlemine ümber Päikese (ööpäev, aastaajad). Maa kaaslane Kuu. Kosmoseleitud.
		Plaanid pärast kooli lõpetamist Erinevad ametid: koristaja, aedniku- ja kokaabi jne.

Õpitulemused:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • valdab igapäevaoskusi abiga; • tunneb ära endale kuuluvad esemed, teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta; • märkab suunamisel enda põhiemotsioone; • määratleb end kui oma pere liiget ja õpilast; • teab enda ja lähedaste nimesid; • teab enda elukohta; • tunneb kõiki kehaosi, näitab neid suulise korralduse põhjal nii endal kui ka kaaslasel; 	<ul style="list-style-type: none"> • igapäevaoskuste hulk on suurenenud, kuid iseseisvus toimetulemisel vähene; • märkab/tunneb ära enda/ kaaslaste põhiemotsioone; • teab klassikaaslaste ja õpetajate nimesid; • tunneb kõiki nädalapäevi; • teab kõiki aastaegu, oskab neid ühe-kahe lausega iseloomustada, teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid; • oskab nimetada täistunde; 	<ul style="list-style-type: none"> • tuleb enamasti toime igapäevaoskustega; • kasutab enamasti meeldetuletuseta viisakussõnu; • oskab lugeda hoiatus- ja teabemärke; • oskab hinnata tegevusi: õige- vale, meeldib-ei meeldi, peab-teen, tahan-ei tohi; • teadvustab endale hetkeemotsiooni; • tunneb nädalapäevi, aastaegade tunnuseid, oskab kirjeldada ilma ning riietub vastavalt sellele, oskab vaadata termomeetrilt temperatuuri;

<ul style="list-style-type: none"> • teab enda sugu (poiss, tüdruk); • tunneb pildilt õpitud mets- ja koduloomi; • tunneb pildilt ja reaalsuses õpitud puu- ning aedvilju; • oskab nimetada nädalapäeva, käesolevat aastaaga; • eristab tundi ja vaba aega; • teab oma elukohta; • osaleb eakohastel ühisüritustel, järgib päevaplaani; • osaleb õppekäikudel. 	<ul style="list-style-type: none"> • teab kõigi pereliikmete nimesid; • teab oma kodu aadressi; • oskab näidata oma kodukohta Eesti kaardil; • oskab nimetada elusolendeid (ühe putuka, kala, roomaja ja linnu nime); • tunneb pildilt ja reaalsuses õpitud kodu- ja metsloomi; • hoolitseb meeldetuletamisel toataimede eest; • oskab valida vaba aja tegevust; • käitub viisakalt koolis ja avalikes kohtades; • tunneb kahe-kolme õpitud tähtpäeva kombeid ja tavasid (jõulud, vastlad, jaanipäev); • hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub abi, teab hädaabi numbrit; • oskab vajadusel abi paluda; • osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel. 	<ul style="list-style-type: none"> • orienteerub abiga kalendris, tunniplaanis, sõiduplaanis; • tunneb kella; • teab oma aadressi, nimetab Eesti suuremaid linnu, saari, ka õpitud välisriike; • tunneb riigi sümbolikat; • omab algteadmisi inimese organismist. täidab hügieeninõudeid, teab tervisliku eluviisi algtõdesid; • omab teadmisi elus/eluta loodusest; • omab teadmisi rahvakalendri suurematest tähtpäevadest; • oskab oma aega sisustada meelepärase tegevusega; • oskab hoiduda ohtudest, ohtude tekkimisel abi kutsuda, ka telefoniga; • osaleb füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes; • oskab käsitleda raadiot, telerit, arvutit; • oskab teha jõukohast tööd ja kasutada tuttavat tööriista; • hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse; • teeb vahet oma- võõras- meie asjadel.
--	--	---

II EESTI KEEL

1. Eesti keele rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis selgitatakse välja õpilase kõne mõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, vajadusel lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega arusaadavalt väljendama oma põhivajadusi ja soove. Õpetus hõlmab tööd hingamise ja artikulatsiooniga, toimub rütmide ja

kuulmistaju arendamine. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimalusel baaslausungite moodustamist.

II kooliaste

3.-6. klassis jätkub kõnearenduslik töö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime oma tegevust verbaalselt/alternatiivsete vahenditega elementaarselt kommenteerida. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Õpilasi õpetatakse vastama küsimusele tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara. Õpetatakse sõnu ja häälikuid eristama, vajadusel täpsustatakse sõnade hääldust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Tehakse algust ära kirja ja võimaluse korral veerimisega, terviksõnameetodil loetavate sõnade arv suureneb.

III kooliaste

7.-9. klassis kujuneb oskus eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada. Suudetakse lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälu säilitada ja seda arvestada õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel. Tagasihoidlikul määral areneb võime kõnega oma tegevust planeerida ja reguleerida. Õpetatakse elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Suurt tähelepanu pööratakse suhtlemisoskuse lihvimisele, oskusele hankida informatsiooni, edastada teateid, järgida instruksioone.

Kolmandal astmel võib õpetamine muutuda ainekesksmaks. Praktilisel viisil käsitletakse mõningaid grammatikateemasid.

2. Eesti keele õpetamise põhimõtted

2.1. Kuulamine.

Kuulamisoskusest oleneb kõne mõistmine, adekvaatne osalemine dialoogis ja ühistegevuses, sh õpitegevuses. Kuulmistähelepanu arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste semantiseerimiseks kasutatakse häälitsuste, sõnade järelekordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist, jutukeste, muinasjuttude, luuletuste jne kuulamist.

Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lihtsas eesti keeles (ARE keeles) lühiteksti.

2.2. Kõnemõistmine

Kõnemõistmise eelduseks on kuulmistähelepanu piisav areng ning soov/oskus kontakti astuda ja seda säilitada, samuti õpilaste isiklike kogemuste pagas.

Toimetulekuõppe lõpuks taotletakse oskust mõista suhtluspartneri ütluste tähendust ja mõtet igapäevastel teemadel.

2.3. Kõneloome

Olulisem, kui töö kõne hääldusliku küljega, on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid (viiped, piktogrammide vms). Grammatikaõpetust toimetulekuõppes traditsioonilises tähenduses ei toimu. Eesmärgiks on seatud lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktiline mõistmine ja kasutamine. Samaaegselt väljendusoskuse kujundamisega tuleb vajadusel vabaneda kaja- ja/või psühhoosilisest kõnest.

Kõneloome peamine eesmärk on arendada õpilase baassõnavara ja baaslausungite kasutamise oskust, et jõuda lühitekstide loomiseni.

2.4. Lugemine ja kirjutamine

Ladusa lugemiseni õpilased antud koolitüübis reeglina ei jõua. Eristatakse teadlikku lugemist ja signaalsõnade äratundmist. Enamuse õpilaste lugemisoskus tähendabki eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada infot ümbritsevast maailmast. Vastavalt õpilase individuaalsetele võimetele võib harjutada ka veerimise ja lühemate sõnade kaupa lugemise oskust ning lihtsas eesti keeles (ARE keeles) tekstide teadlikku lugemist.

Nagu teadliku lugemiseni, nii jõuavad ka iseseisva kirjutamiseni vähesed õpilased. Õpilaste kiri jääb valdavalt primitiivseks ja vigaderohkeks. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade (nimi, aadress jne) kirjutamise oskust. Ära kirja harjutamisel on oluline töö mõtestatus õpilase jaoks.

3. Eesti keele ainekava jaotus

3.1. Kuulamine ja kõnemõistmine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Mittekõneliste helide ja mürade eristamine inimkõnest; inimkõne äratundmine ja erinevate helide matkimine. Oma nimele reageerimine. Klassikaaslaste nimede teadmine. Tajutavaid objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavate sõnade või sümbolite/ viibete äratundmine ja kasutamine. Kehaosade ja igapäevategevuses kasutatavate esemete tundmine ja nimetamine. Esemete ja nende kujutiste rühmitamine 1 tajutava tunnuse alusel ja rühma kuuluvate objektide nimetamine. Õpilase tegevustega seotud sõnade ja väljendite mõistmine. Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude situatiivne mõistmine.	<ul style="list-style-type: none"> Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine. Kõne rütmide (häälikuridade, sõnaridade ja lühikeste lausete), rütmisalmide koos- ja järelkordamine. Osalemine liikumis- ja laulumängudes Tähtpäevadega seotud salvide õppimine. Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude mõistmine ja täitmine. Seose objekt - pilt - sõna loomine. 2-3 objekti vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine. Eseme asukoha leidmine kirjelduse järgi. I kooliastmes läbimängitud jutukeste kuulamine lihtsustatud raamatu tekstina .Jutu taastamine abiga. Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide („Sipsik“, „Pokuraamat“), muinasjuttude („Punamütsike“, „Hunt ja seitse kitsetalle“...) ja temaatiliste luuletuste	<ul style="list-style-type: none"> Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal). Korralduste, juhendite mõistmine Verbaalse ja mitteverbaalse info seostamine. Tuttavate objektide ja sündmuste äratundmine kirjelduse järgi. Seoste objekt – pilt – keeleüksus loomine. Objektide asukoha teadvustamine kahe parameetri alusel (all paremal, taga peal jne). Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide („Leiutajateküla Lotte“, „Kalevipoeg“...), eesti rahvajuttude ja Porkuniga seotud kohamuistendite kuulamine/lugemine. Tekstide sisu taastamine pildi, skeemide ja küsimuste abil. Ajakirjades, ajalehtedes ilmunud artiklite kuulamine/lugemine.

<ul style="list-style-type: none"> • 2 objekti vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine. • Visuaalselt näitlikustatud jutukeste („Kakuke“, „Kolm karu“, „Naeris“...) kuulamine, tegelaste äratundmine/osutamine, jutukese läbimängimine. 	<p>sisu mõistmine (kaasnev visuaalne näitlikustamine).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstide sisu taastamine pildimaterjali ja küsimuste abil. 	
--	---	--

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid. • Reageerib lühikorraldustele, oma nimele, teab klassikaaslaste nimesid. • Tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud viipeid, sümboleid, sõnu. • Osutab nimetamisel kehaosadele, lapse tegevustes kasutatavatele esemetele, tuttavatele inimestele. • Mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid. • Orienteerub lähiümbruses sõnade/viipe toel. • Teab/ tunneb läbimängitud jutukeste tegelasi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab õpitud viibete, sümboleite, sõnade, lausete tähendust. • Täidab tuttavaid lühikorraldusi. • Mõistab tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi tunnuseid ning neid väljendavaid keelendeid. • Mõistab seoseid objekt – pilt – sõna. • Leiab eseme asukoha kirjelduse järgi. • Mõistab kohaldatud lühiteksti, jutu, muinasjutu, luuletuse sisu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab erinevaid häälikuid, nende järjekorda lihtsates sõnades. • Mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi. • Mõistab igapäevakõnet. • Seostab tuttavat verbaalset ja mitteverbaalset infot. • Tunneb kirjelduse järgi ära tuttavat objektid, sündmused. • Mõistab seoseid objekt – pilt – keeleüksus. • Määrab objekti asukoha teiste objektide suhtes. • Mõistab igapäevaseid põhjus – tagajärg suhteid. • Mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti.

3.2. Eneseväljendus ja sõnavara

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Emotsionaalse kontakti loomine ja hoidmine täiskasvanutega, kaaslastega. • Reageerimine miimikale, intonatsioonile ja žestidele. • Hingamis- ja artikulatsiooniharjutused. • Rütmsalvide saatmine liigutustega, kooskõne vastavalt võimekusele. • Osalemine kooskõnes ringmängudes. • Esemel või inimese nimetamine. • Oma põhivajaduste ja soovide väljendamine. • Küsimustele vastamine (jaatus, eitus). • Viisakusväljendid, nende äratundmine, reageerimine, kasutamine. • Rütmi- ja koordineerimisharjutused. • Tegevusaktile antud hinnangu mõistmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanu ja kaaslastega kontakti astumise harjutamine. • Situatiivse dialoogi harjutamine rollimängudes. • Viisakusväljendite kasutamine. • Oma vajaduste ja soovide väljendamine, vajadusel abi küsimine. • Enda kohta olulise teabe esitamine. • Tajutavate ruumi- ja ajakujutluste verbaliseerimine (ees- ja tagasõnad). • Sõnavaratöö: omadussõnad, mis väljendavad tajutavaid tunnuseid, üldnimetused ja allrühmade nimetused, sünonüümid, homonüümid, teistes õppeainetes kasutusel olev sõnavara. • Lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide mõistmine ja kasutamine: aeg, arv. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viisakusväljendite kasutamine. • Kujutluste kirjeldamine. • Telefoni kasutamine. • Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes situatsioonides. • Suhtlemine tänaval ja ametiasutustes. • Üldistamine, allrühmade moodustamine ja nimetamine. • Elementaarsete põhjus-tagajärg seoste loomine praktilises tegevuses. • Käänded ja pöörded igapäevases kõnes. • Omadussõnad emotsioonide ja tunnete kirjeldamiseks. • Salmide õppimine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Annab märku oma vajadustest ja soovidest. • Suhtlussituatsioonides tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab. • Nimetab lähimbruse esemeid, temale tähtsaid isikuid ja tegevusi. • Nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid või isikuid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma soove, palub vajaduse korral abi. • Kasutab viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides. • Teab oma nime, vanust, aadressi ja teisi olulisi andmeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab enamlevinud viisakusväljendeid. • Valdab igapäevastes olukordades vajalikku põhisõnavara. • Teab/ kasutab õpitud üldnimetusi. • Kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi. • Alustab ja jätkab dialoogi vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga.

<ul style="list-style-type: none"> • Vastab tuttavatele küsimustele. • Väljendab eitust ja jaatust. • Osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tuttavaid reaalseid või pildil kujutatud objekte, nende tajutavaid tunnuseid. • Osaleb situatiivses dialoogis. • Kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi. • Kasutab õpitud aja- ja asendimõisteid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab peast õpitud luuletusi. • Teab ja kasutab õpitud võõrsõnu, liitsõnu ja sünonüüme.
---	---	---

3.3. Tekstiloome ja mõistmine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Pildil kujutatud tegevusest lühijutu kuulamine ja mõistmine konkreetset pilti tajudes. • Lähiümbruses orienteerumine sõna/viipe/piktogrammi toel. • Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine (säilitab töömälus 2-3 objekti järjestuse). • Enamlevinud 2-3-sõnaliste lihtlausemallide harjutamine koos- ja järelkõnes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rääkimine oma tegevusest olevikus ja lihtminevikus. • Küsimuste esitamine kaaslastele ja küsimustele vastamine. • Pildi (tegevuspilt, olupilt, 2-3 pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine abiga. • Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine (säilitab töömälus 3-5 objekti järjestuse). • 3-4 sõnalise baaslause moodustamine, sh tunnuse/omaduse väljendamine. • Tuttavate tegevuste hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib – ei meeldi. • Mõisted <i>täht-sõna</i>, nimetamine/äratundmine ja leidmine/märkimine. • Kuuldud lihtsustatud lühiteksti ümberjutustamine abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oma tegevuse ja tulemuse kommenteerimine. • Oma lähituleviku tegevuse planeerimine. • Pildi (tegevuspilt, olupilt, kuni 5st pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine küsimuste abil. • Väheste laienditega lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. • Tegevusaktide hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi. • Mõisted <i>lause-jutuke</i>. • Kuuldud jutu/info põhisisu ümberjutustamine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Kasutab koos- või järelkõnes 2- 3 sõnalist baaslauset. 	<ul style="list-style-type: none"> Õpib esitama küsimusi ja neile vastama. Kommenteerib oma tegevust selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda. Jutustab pildil kujutatust 3-4 lihtlausega, toetudes küsimustele. Taastab abiga lühiteksti sisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Räägib oma tegevust praegu, enne, varsti. Kommenteerib oma tegevuse tulemust. Mõistab, koostab ja kasutab laiendatud lihtlauset. Jätab meelde ja edastab lühiteate. Annab edasi lühijutu sisu, vajadusel küsimustele toetudes.

3.4. Lugemine ja kirjutamine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oma nime kirjepildi äratundmine. Pildi, sümboli lugemine. Mõne omandatud sõna lugema õppimine täissõna meetodil. Peenmotoorika arendamine. Kirja eelharjutused, silma ja käe koostöö arendamine. Hääliku ja tähekuju seose kujundamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Oma nime iseseisev kirjutamine. Ärakiri (ladumine, kirjutamine). 3-4 häälikulise sõna kooshäälimine. Tähtede õppimine. Lühikeste sõnade lugemine (signaalsõnade äratundmine), lühilause lugemine. 	<ul style="list-style-type: none"> Lugemine ja kirjutamine igapäevaelus (telekava, toiduretsept, juhend, allkiri, tarbekirjad, arvutikeele väljendid jms). Väikesed trükitähed/ kirjatähed, suur algustäht nimedes. Lihtsas keeles (ARE keeles) tekstide lugemine. Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel, kirjutamine abiga.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Teab igapäevaselt kasutatavate õpitud sümbolite tähendust. Tunneb sõnakuju järgi oma nime, teisi õpitud sõnu. 	<ul style="list-style-type: none"> Kirjutab oma nime. Tunneb osasid tähti ja kirjutab lühikesi sõnu. Kirjutab ära kirjana lühikesi lauseid. 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb väikseid trükitähti/ kirjatähti ja kirjutab neid. Kirjutab oma nime ja aadressi. Sooritab ära kirja.

	<ul style="list-style-type: none"> Häälib ja loeb õpitud sõnu, lühilauseid õpetaja abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> Leiab abiga vajalikku infot kohandatud tekstist. Loeb ja kirjutab õpitud sõnu.
--	--	---

III MATEMAATIKA

1. Matemaatika rõhuasetused

I kooliaste

Matemaatika õpetamine toimub integreeritult teiste õppeainetega. Tähtsal kohal on praktilised tegevused hulkadega, vaatlus-ning eristamisoskuse kujundamine; osahulkade ühendamine, osahulga eraldamine, hulkade võrdlemine. Õpilased õpivad kuulama ja püüavad korrata esemete ja nende tunnuste nimetusi. Kui õpilane ei räägi, õpib ta kuulama ja jälgima õpetaja tegevusi ja seda saatvat kõnet. Kasutatakse näitlikustamist, koostegemist, matkimist.

II kooliaste

See on kujutlustega aktiivsemalt opereerimise ja nende laiendamise / täpsustamise periood. Suureneb õpilase iseseisvus tuttavate õpiülesannete täitmisel. Õpitakse loendama ja seostama arvu ja hulka, mõistma lihtsaid põhjus-tagajärg suhteid. Õpitakse lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 – piires.

III kooliaste

Matemaatikaõpetus muutub ainekeskseks, pannakse rõhku nn sotsiaalmatemaatikale. Matemaatikat käsitletakse eluliste probleemide parema mõistmise ja eduka lahendamise vahendina. Probleemsituatsioonide analüüsimine ja lahendamine (tekstülesanded), mis nõuavad lähteandmete eristamist, mõõtmist ja kaalumist, tähelepanu kontsentreerumist ja mõtlemist.

2. Matemaatika õpetamise põhimõtted

- 2.1. Matemaatika ainekava sisu läbib integreeritult kogu toimetulekuõppekava. Matemaatikaalased teadmised ja oskused on olmes ja töös toimetuleku eeldused, seepärast seostatakse matemaatika õpetamine toimetulekuõppes tihedalt igapäevase eluga.
- 2.2. Uusi teadmisi ja oskusi õpetatakse osaoskuste kaupa, kasutades mängulisi ja elulisi situatsioone. Eriline osakaal on vaatlustel, õppekäikudel ja praktilisel tegevusel. Matemaatilisi oskusi võib omandada ja kinnistada õues-õppe vormis.
- 2.3. Õpetamisel kasutatakse konkreetseid ja õpilaste kogemustega ühtivaid väljendeid.
- 2.4. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise aluseks on konkretiseerimine. Tähelepanu pööratakse rühmade moodustamiseks vajalikele tunnustele, hulkadega opereerides märgatakse elementide muutusi, hulga muutumise põhjusi.
- 2.5. Kõik ülesanded hulkadega sooritatakse esmalt materialiseeritult, kasutades erinevaid esemeid, asju, pildimaterjali.
- 2.6. Tekstülesanded on enamasti suulised ning neil on praktiline ja lihtsalt mõistetav sisu.
- 2.7. Sotsiaalmatemaatika tunnid viiakse läbi töö- elu- ja toimetulekuõppe tundidega integreeritult.
- 2.8. Võimalusel kasutatakse abiks mitmesuguseid mängulisi arvutiprogramme.

2.9. Matemaatika õpetamisel toimetulekuõppes lähtutakse iga konkreetse õpilase arengutasemest ja lähima arengu vallast. Individuaalse õppekava (IÕK) koostamisel arvestatakse iga õpilase individuaalseid võimeid, hetke arengutaset ja lähima arengu valda. Juhul, kui õpilase teadmiste ja oskuste tase ületab TT õppe matemaatika ainekavas esitatud, lähtutakse IÕK koostamisel põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (LÕK) matemaatika ainekavades esitatud õppesisust.

3. Õppeprotsessis taotletakse õpilaste matemaatikapädevuste kujunemist

Õpilane:

- 3.1 õpib objekte ja nähtusi vaatlama, võrdlema, nähtusi järjestama, etteantud tunnuse järgi rühmitama, loendama;
- 3.2 õpib kasutama enamlevinud mõõtevahendit ja mõõtma;
- 3.3 õpib orienteeruma igapäevarütmis ja kellaajas;
- 3.4 õpib rahatähti tundma, teostama rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires;
- 3.5 õpib võimetekohaselt arvutama (praktiliselt, materialiseeritult);
- 3.6 õpib mõistma ja kasutama praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid;
- 3.7 omandab kujutluse põhilistest geomeetristest kujunditest ja kehadest.

4. Matemaatika ainekava jaotus

4.1. Tegevused esemetega, suuruskujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Esemete eristamine, vaatlemine ja nimetamine: esemed klassis, laste riietusesemed, mänguasjad, loomad, puuviljad, koolitarbed. Esemete otstarve. • Esemete värvuse eristamine. Värvuse nimetused. • Esemete võrdlemine suuruse, värvuse järgi (suur-väike, pikk-lühike, ühesuurused). • Esemete leidmine tunnuse järgi, rühmitamine etteantud tunnuse alusel, tunnuse sõnastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Esemete erinevate tunnuste leidmine, esemete võrdlemine ja järjestamine oluliste tunnuste alusel. • Esemete ja nende kujutiste võrdlemine pikk-lühike; ühepikkused; • Kõrge-madal, ühekõrgused, lai-kitsas, Ühelaiused; ühesuurused); • Eri mahuga anumate võrdlemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Esemete ja nende kujutiste võrdlemine kõrguse, paksuse/jämeduse, sügavuse, mahu tunnuste järgi. • Jadade koostamine suurustunnuste järgi. Jadade piiride sõnastamine (see põõsas on kõige madalam, see kuusk on kõige kõrgem).

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb esemeid värvuse, suuruse ja kuju järgi. • Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi • Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuste alusel. • Teab suurusmõisteid suur-väike, pikk-lühike. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb esemeid õpitud suurustunnuste järgi • Koostab esemetest või nende kujutistest nii kasvava kui kahaneva jada (kuni 5 elementi). 	<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb esemeid või nende kujutisi ning koostab jadasid kõikide õpitud suurustunnuste järgi.

4.2. Vormikujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Ümmargused ja kandilised esemed. • Pallide, kuubikute, klotside võrdlemine kuju, kuju-värvuse ja kuju-suuruse järgi. Graafiliste kujutiste (ring, kolmnurk, nelinurk) rühmitamine kuju järgi. • Graafiliste kujutiste kopeerimine. • Joonte tõmbamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geomeetrilised kujundid ring, nelinurk, kolmnurk , ruut; nende äratundmine, nimetamine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil). • Geomeetrilistest kujunditest mustrite koostamine säilitades õiget järjestust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geomeetrilised kujundid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik. Äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine. • Mustrite koostamine. Geomeetrilistest kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades.

Taotletavad õpitulemused

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi. • Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuste alusel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb geomeetrilisi kujundeid- ring, nelinurk, kolmnurk- oskab neid nimetada • Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi ühe kuni kahe tunnuse alusel (5-7 objekti). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab koostada mitmest geomeetrisest kujundist koosnevat jada näidise järgi.

4.3. Ruumikujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oma keha tajumine. Kehaosad. Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtuvalt: minu ees, minu taga, ette-taha. Objektidevahelised ruumisuhed: peale, alla, peal, all, juures, kõrval.	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtudes. Objektidevaheliste ruumisuhete tajumine: ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane. Esemete asukoha määratlemine ja paigutamine õpitud ruumisuhete piires.<ul style="list-style-type: none"> Üleval- all, ülemine-alumine, peal-all, ees-taga-järel, kõrval, juures, vahel, keskel, sees-väljas, kaugel-lähedal.	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine oma keha suhtes, teise eseme suhtes muutuvates tingimustes ruumis ja tasapinnal. Ruumisuhteid sisaldavate tegevusjuhiste mõistmine ja täitmine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid peal, ette-taha, peale-alla, kõrvale, asetab esemeid nimetatud kohale. Tegutseb lihtkorralduste alusel õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades.	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane Oskab määrata esemete asukohta ruumisuhete mõistete üleval- all, ülemine-alumine, peal-all, ees-taga-järel; kõrval-juures, vahel, keskel; sees-väljas; kaugel-lähedal piires.	<ul style="list-style-type: none"> Oskab määrata eseme asukohta oma keha suhtes, kasutades õpitud mõisteid. Täidab ruumisuhteid sisaldavaid tegevusjuhiseid.

4.4. Ajakujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Päev-öö. Päeva osad. Inimeste tegevused päeval, öösel. Piltpäevaplaan. Päevaplaani täitmine: praegu, enne, pärast, samal ajal.	<ul style="list-style-type: none"> Täna, eile, homme seostamine tunniplaaniga, nädalapäevade nimetustega.	<ul style="list-style-type: none"> Aastaring. Aasta ja 12 kuud. Aastaajad, seos kuudega. Kalender. Kuu- 30/31 päeva Kalendri kasutamine.

<ul style="list-style-type: none"> Nädal. Kooli- ja puhkepäevad. Aasta. Aastaaja tunnused. 	<ul style="list-style-type: none"> Ööpäeva osad: öö, päev, hommik, lõuna, õhtu, öö; ajaga seotud iseloomulikud tegevused ja seisundid. Enne, pärast, ruttu, kaua. Aasta, aastaajad (nimetused) Kell. Täis- ja pooltunnid. Kellaaja seos laste tegevusega. Vanus. Sünnipäev. 	<ul style="list-style-type: none"> Nädala- ja kuupäeva seostamine toetudes kalendritele. Kella tundmine. Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund. Ajakavad: tv-kava (kuupäev, kellaeg), sõiduplaan, elektrooniline tablo. Aja planeerimine seoses oma tegevusega.
--	--	---

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast. Teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritavaid tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi. Teab oma vanust ja sünnipäeva. Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada kalendrit. Teab kuupäeva ja kellaaja märkimise viise. Suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega.

4.5. Hulgakujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Objektide rühma vaatlemine. Hulga suuruse tajumine. Hulkade moodustamine ühise tunnuse alusel. Hulkade tajumine. Hulk- arv seos ilma loendamata (kuni 2 elementi hulgas). Hulgakaartide tajumine. Eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks. Hulkade praktiliseks muutmine. 	<ul style="list-style-type: none"> Hulkade vaatlemine ning ühe tunnuse (värvus, suurus, paigutus) leidmine/nimetamine. Hulkade moodustamine ja neile ühise nimetuse andmine. Tulemuse sõnastamine: On samapalju, on rohkem, on vähem. Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine võrdsustamine. Hulkade moodustamine arvu; tunnuse; arvu ja tunnuse järgi. Hulga elementide loendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine. Hulkade praktiline ühendamine, jaotamine osahulkadeks. Hulga koostisse kuuluvate osahulkade variatiivsus.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab hulki põhimõttel üks-palju. Moodustab ja eraldab hulki ühise tunnuse alusel. Tajub standardseid kuni kahest elemendist koosnevaid hulki ilma loendamiseta. 	<ul style="list-style-type: none"> Suudab abiga lahendada jõukohaseid elulisi hulkade ühendamise ja hulgast osa eraldamise ja võrdlemise ülesandeid. Teab naturaalarvude järjestust 1-10 piires. Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri vahelisi seoseid. Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses. 	<ul style="list-style-type: none"> Suudab võrrelda hulki (praktiliste vahendite abil), kasutades mõisteid rohkem, vähem, ühepalju. Jaotab praktiliste tegevustega hulki erinevateks osahulkadeks, ühendab osahulki üheks hulgaks.

4.6. Tekstülesanded

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks (hulkade ühendamine, osahulga eraldamine) kui eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> Jutukesed matemaatilistest situatsioonidest. Hulkade ühendamine, kokkuloendamine, osahulga eraldamine, kahe hulga võrdlemine. Praktiliselt läbitehtavad ülesanded, toetudes situatsioonipiltidele. 	<ul style="list-style-type: none"> Elulise sisuga 1- tehteliste tekstülesannete suunatud koostamine ja lahendamine, kusjuures ülesannete sisu modelleeritakse näitvahenditega (pildid, skeemid) või praktilise tegevusega.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Lahendab abiga lihtsaid matemaatilisi jutukesi (tekstülesannete eelharjutused). 	<ul style="list-style-type: none"> Lahendab praktiliselt läbitehtavaid tekstülesandeid toetudes situatsioonipildile. 	<ul style="list-style-type: none"> Koostab näidise järgi ja lahendab elulise sisuga tekstülesandeid, toetudes näitvahenditele (pildid, skeemid) ja praktilistele tegevustele.

4.7. Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> • Arv kui hulga tunnus. • Loendamine vastavalt õpilase võimetele. • Uue arvu ,moodustamine ühe lisamise teel • Arvu suurendamine ja vähendamine toetudes abivahenditele. • Arvule vastavate hulkade tajumine ja moodustamine. • Arvurida, arvu naabrid. • Hulga jaotamine osahulkadeks. Arvu koostis. • Arv-number. Seos hulk-arv-number. • Järgarvud – kuni viieni. • Arvu ja järgarvu vastandamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvu koostis. Arvu liitehitus. Liitmine ja lahutamine. Märkid • Arvu liitehituse kasutamine liitmisel ja lahutamisel, arvu kümnendkoostise tutvustamine. • Naturaalarvude järjestus 1-100 piires kasutades abivahendeid (arvutabel) • Täiskümnete numeratsioon 100ni. • Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus. • Taskuarvuti kasutamine kahekohaliste arvude liitmisel ja lahutamisel.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust 1-10 piires • Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri vahelisi seoseid. • Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses. • Loeb ja kirjutab ühe-ja kahekohalisi numbreid. • Liidab ja lahutab abiga õpitud numeratsiooni piires, teab liitmise ja lahutamise praktilist tähendust.

4.8. Rahaühikud

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> • Raha saamine ja kasutamine. • Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused jne. • Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. • Taskuraha. Raha kokkuhoid. • Väikeste ostude sooritamine kooli kohvikus. Hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hinna ja olemasoleva raha seos.	<ul style="list-style-type: none"> • Raha saamine ja kasutamine. • Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused jne. • Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. • Taskuraha. Raha kokkuhoid. • Väikeste ostude sooritamine kooli kohvikus. • Hinnasiltide leidmine ja lugemine. • Hinna ja olemasoleva raha seos.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb käibelolevaid rahaühikuid. • Eristab euromünte eurosentidest.	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada raha õpitu piires praktilistes situatsioonides.

4.9. Mõõtmine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> • Mõõtmine mõõdupulgaga, sammudega. Mõõtmise tulemuse sõnastamine arvuga. • Meeter. • Raskus. Kaalumise käega. Eri raskuste võrdlemine Kerge-raske; kergem-raskem. • Kaalumise kaaluga. Kilogramm.	<ul style="list-style-type: none"> • Pikkusühikud cm, m, km; Mõõtmine joonlauaga. • Raskusühikud g, kg. • Mahu mõõtmine koduste vahenditega (klaas, lusikas, 1l purk). • Skaalad.

		<ul style="list-style-type: none"> • Kraadiklaasid (termomeetrid), Toa-ja välistermomeetri näit, ülesmärkimine, võrdlemine. • Kehatemperatuur.
--	--	--

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab abiga mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga. • Tajub lihastundlikkuse alusel raskemat ja kergemat. • Teab pikkusühikut meeter- m ja raskusühikut kilogramm – kg. • Sooritab abiga praktilisi mõõtmis- ja kaalumisülesandeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab mõõta õpitud mõõteriistadega (kaal, joonlaud, meetripuu, mõõdulint, liitrine nõu). • Teab erinevate mõõtühikute (pikkus-, raskus-, mahuühikud) nimetusi ja praktilist tähendust. • Teab enimlevinud mõõtühikute lühendeid (kg, g, cm, m, km).

4.10. Tervik ja osa/arvutiõpetus

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
		<ul style="list-style-type: none"> • terve, pool, veerand (kolmveerand). • tuttava programmi avamine ja kasutamine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
		<ul style="list-style-type: none"> • Oskab terve jagada pooleks. • Oskab kella numbrilaua leida pool (tundi) ja veerand (tundi). • Oskab juhendamisel kasutada arvutiprogrammi põhifunktsioone.

IV KUNST JA KÄELINE TEGEVUS

1. Kunsti ja käelise tegevuse rõhuasetused

I kooliaste

I kooliastmes arendatakse õpilase peenmootorikat ning silma ja käe liigutuste koordineerimist. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskuju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi; suunatakse hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid. Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.

Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

II kooliaste

Jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist. Arendatakse töö teostamiseks vajalikku keskendumisvõimet. Lisandub käsitöö. Tuletatakse meelde erinevaid materjale ja töövahendeid eelmisest kooliastmest, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi, õpetatakse uusi töövõtteid ning ohutustehnika nõudeid. Järjepidevus töökohta ja -vahendite korrashoidmisel.

Tööd teostatakse eeskuju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja järjestama osatoiminguid õpitegevuses. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist (tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuse sõnastamine). Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.

Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö.

III kooliaste

Kujundatakse lihtsa iseseisva töö oskusi. Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana stereotüüpsetes ja osaliselt muutuvates tingimustes. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Uuritakse töövahendite ja materjalide sobivust. Õpilased õpivad looma kujutlust tulemusest, järjestama osatoiminguid ning valima vahendeid. Areneb suunatud enesekontroll, toimingu valminud tööd võrreldakse näidisega. Õpilane kommenteerib õpetaja suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega. Oluline on loomingust esteetilise elamuse saamine. Õpilased hakkavad oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse võimalusel kunstinäitusi ja muuseume.

2. Kunsti ja käelise tegevuse õpetamise põhimõtted

2.1. Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teistes ainetes käsitletavate teemadega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi tegevuse vastu ja soovi ise midagi esteetiliselt kujundatult valmis teha.

2.2. Kunstiõpetuse kaudu ärgitatakse õpilasi väljendama oma emotsioone, arendatakse kõnelist väljendusoskust ja loovust.

2.3. Õpetatakse aru saama kunstiliikide erinevustest, (külastades õpilastega näitusi, muuseume, käsitöökodasid jms).

2.4. Kunsti ja käelise tegevuse õpetuse tundides on oluline roll rahvakunsti tutvustamisel. Tundide planeerimisel arvestatakse aastaringi eesti rahvakalendris ja rahvuslikke tähtpäevi.

2.5. Kunsti ja käelise tegevuse tundides õpitakse esemeid vaatlema (tunnused, osad), kirjeldama ja kujutama eri tehnikaid ning materjale kasutades.

2.6. Kunstil ja käelisel tegevusel on kõnearenduslik suunitlus. Esialgu saadab õpilase tegevust kõnega õpetaja, seejärel suunatakse õpilasi üha rohkem oma tegevust ise kõnega saatma. Hiljem tehakse ühiselt (õpetaja – õpilased) tehtud tööst sõnaline kokkuvõte.

2.7. Õpetamine kunstiõpetuse ja käelise tegevuse tundides toimub õpilastele positiivsete emotsioonide loomise kaudu. Töö lõppedes antakse positiivne hinnang, kiidetakse õpilast ja julgustatakse edaspidi aktiivselt käelises tegevuses osalema.

2.8. Õpetajapoolse abi ja juhendamise ulatus sõltub õpilase füüsilistest ja vaimsetest võimetest. Tööd teostatakse vastavalt õpilaste arengutasemele ja individuaalsetele võimetele, kas koostöös õpetajaga (ühistöö kogemused), etapiviisiliselt näidise järgi või kasutatakse näidist ning tööjuhiseid (piktogramm, skeem, tingmärgid).

3. Kunsti ja käelise tegevuse ainekava jaotus

3.1. Kujutamissoetus/joonistamine

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Ringjoon, kõverjoon, ovaal, kolmnurk. • Lihtsa objekti (pall) kujutamine vaatluse järgi. • Näo osade kujutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inimese kehaosad, nimetamine ja kujutamine. • Eelnevalt analüüsitud lihtsa loodusliku objekti (õis, puu, lind) kujutamine vaatluse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Keha proportsioonide arvestamine inimese kujutamisel.

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab lihtsa pildi (pall, õun, nägu). • Oskab kasutada värve: õige pintslihoid, värvi võtmine, pinna katmine, pintsli pesemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab lihtsa pildi vaatluse järgi. • Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab (vajadusel abiga) teemakohase pildi. • Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid.

3.2. Värvusõpetus/maalimine/joonistamine

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Põhivärvuste eristamine, nimetamine, tundmine ja seostamine ümbritseva elu esemetega. Värvitud pilt – mustade kontuuridega värvimata sama pildi värvimine. Tegevused värvidega: näpuvärvid, guaššvärvid, vesivärvid mängimine värvidega, pinna katmine erineval moel; värvimine kontuuri piires; šabloonide kasutamine/abiga värvimisel; muinašjutupildid 	<ul style="list-style-type: none"> Põhivärvuste segamine / abiga, värvuse hele ja tume toon. Pildi värvimine. 	<ul style="list-style-type: none"> Temaatilised värvikombinatsioonid (jõulud, lihavõtted jms) Joonistamine näidise järgi. Värvide segamine / abiga. Tunnete, mõtete, meeleolude väljendamine. Looduspildid. Teemakohane joonistamine. Ühistööd.

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Eristab põhivärvusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Segab abiga põhivärvusi uute toonide tekitamiseks. Helestab ja tumestab värvusi/ abiga. Eristab värvusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Seostab värvusi aastaegadega.

3.3. Materjaliõpetus

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Loodusliku materjali korjamine ja rühmitamine. Meisterdamine looduslikust materjalist. 	<ul style="list-style-type: none"> Looduslikud – ja tehismaterjalid. Kompositsioonid looduslikest materjalidest. Taaskasutus. Meisterdamine olmejääkidest. Tarbeesemete dekoreerimine looduslike ja tehismaterjalidega. 	<ul style="list-style-type: none"> Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine praktiliste esemete valmistamisel. Ruumide kaunistamine ja kujundamine tähtpäevadeks.

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Paigutab vaasi lilli, oksti. Rühmitab erinevaid looduslikke materjale, meisterdab juhendamisel looduslikest materjalidest. 	<ul style="list-style-type: none"> Teeb juhendamisel kompositsioone looduslikest materjalidest. 	<ul style="list-style-type: none"> Teeb võimalikult iseseisvalt töid/kompositsioone erinevatest materjalidest. Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks. Eristab mõningaid kunstiliike.

3.4. Tehnikate õpetus

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Lihtsad trükitehnikad: pintsli- , jm trükk. Puhumistehnika. 	<ul style="list-style-type: none"> Erinevad tehnikad: aluspaberite tegemine, nt kiletrükk; liimitehnika, temaatilised aknakaunistused; hambaharjatehnika; - lakkimine jne. 	<ul style="list-style-type: none"> Templite valmistamine. Materjalitrükk. Graafiline punkt ja joon. Ornamentika.

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada puhumistehnikat. Katab pinna pintsli- ja trükis. 	<ul style="list-style-type: none"> Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab erinevaid templeid tööde valmistamisel. Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid (graafiline joon, ornamentika, materjalitrükk jms).

3.5. Voolimine

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Voolimise algvõtted, voolimiseks ettevalmistamine: savi või vaha või 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti (seen) voolimine. 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa tarbeeseme voolimine ja dekoreerimine.

<ul style="list-style-type: none"> plastiliini vajutamine, pigistamine; tüki kaheks osaks jaotamine. Voolimise võtted: pihkude vahel rullimine, ringikujuliselt veeretamine. Lihtsa üheosalise objekti voolimine. Jäljendite vajutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Voolitud esemete värvimine. Vahaplastiliinist pilt. 	<ul style="list-style-type: none"> Inim- ja loomafiguuride voolimine.
---	--	--

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Teab esmaseid voolimisvõtteid, voolib lihtsamaid vorme. 	<ul style="list-style-type: none"> Voolib lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti. 	<ul style="list-style-type: none"> Voolib lihtsa tarbeeseme.

3.6. Paberi- ja papitööd

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Käärde hoidmine, lõikamine, joone järgimine. Paberi rebimine, kortsutamine, lõikamine, liimimine. Aplikatsioonitööd ettevalmistatud detailidest. 	<ul style="list-style-type: none"> Tööd pabermaterjalidest. Kontuuri järgimine. Kujundite lõikamine paberist. Tulemuse planeerimine – detailide paigutamine, kleepimine alusele. Kollaaž – ajakirjast piltide lõikamine ja kleepimine. Kontuuri tõmbamine šablooni järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> Šablooni kasutamine. Tarbeesemete (karp) meisterdamine ja dekoreerimine / abiga Paberdetailidest mänguasja meisterdamine / abiga. Paberi voltimine, lihtsad voltimistööd. Pabermosaik.

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Rebib erinevaid pabereid (ajakirjad, siidpaber, värviline paber jms), teeb neist kleepetöid. Kleebib ettevalmistatud aplikatsioonidest pilte. Teab käärde kasutamise ohutusreegleid, lõikab abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel, järgib ohutusreegleid. Teeb erinevatest pabermaterjalidest tööd. 	<ul style="list-style-type: none"> Käsitseb õpitud tööriistu. Meisterdab erinevatest pabermaterjalidest. Kasutab iseseisvalt šabloone, lõikab kontuuri järgi.

3.7. Tekstiilitööd

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Lõnga ja paela lõikamine. Lõngapildi kleepimine / abiga. Riidetükkide kleepimine. 	<ul style="list-style-type: none"> Nõelatorked paberil. Nõelatorked papil, vildil, riidel. Lõngapildi (mustril) tikkimine papile orientiiride järgi. Riidetükkide lõikamine. Riidematerjalide põimimine, sõlmimine, kerimine. Tekstiilitükkidega pinna katmine: mosaiik – pilt, purk vms. 	<ul style="list-style-type: none"> Tekstiilikollaaž, trükkimine riidele. Nööbi õmblemine. Lihtsad õmblustööd (mänguasjad). Märg – või nõelviltimine. Paelte sõlmimine ja punumine.

- Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kääre käes hoida ja abiga kasutada. Lõikab abiga ja kleebib riidetükke. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel. Kasutab abiga niiti ja nõela. Tikib lõngapilte orientiiri järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab niiti ja nõela. Käsitseb õpitud tööriistu. Õmbleb nõöpe ja teeb lihtsamaid õmblustöid

3.8. Tehniline modelleerimine

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Mänguklotsidest ehitamine (ladumine üksteise kõrvale, peale). 	<ul style="list-style-type: none"> Mudelite valmistamine karpidest, topsidest, pudelistest jms. 	<ul style="list-style-type: none"> Maketi meisterdamine.

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Kasutab klotse loovkonstrueerimisel, ehitab näidise järgi koostegemisel. 	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab karpidest ja klotsidest. 	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab abiga/näidise järgi makette.

3.9. Teemaatilised tööd

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Teemakohase analüüsitud üksikobjekti kujutamine.	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa teemaatilise süžeebildi joonistamine näidise järgi. Teemaatilised ühistööd, (nt kollaaž). Aastaaegade kujutamine läbi erinevate tehnikate.	<ul style="list-style-type: none"> Tunnete ja meeleolude väljendamine pildi joonistamisel, maalimisel. Lihtsa situatiivse tegevuse kujutamine (nt seeni korjamas, suusatamas).

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Osaleb ühistöodes teemapildi valmistamisel.	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa teemaatilise süžeebildi joonistamine näidise järgi.	<ul style="list-style-type: none"> Tunnete ja meeleolude väljendamine õpitud tehnikate abil.

3.10. Ohutusnõuded ja tööpaik

Õppesisu:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Käärde, liimi, värvide kasutamine. Oma töökoha koristamine õpetaja korralduste järgi.	<ul style="list-style-type: none"> Elementaarsed ohutusnõuded nõela, naaskli jms käsitlemisel. Tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul. Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokkukorjajamisel.	<ul style="list-style-type: none"> Ohutusnõuded elektritööriistade kasutamisel, (liimipüstol, triikraud jms).

Taotletavad õpitulemused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oskab tuttava töövahendiga tegutseda õpetaja suunamisel. Korraldusel korrastab abiga oma tööpaiga.	<ul style="list-style-type: none"> Jälgib tööpaiga korrasolekut. Järgib töövahendite käsitlemisel ohutusnõudeid.	<ul style="list-style-type: none"> Korrastab tööpaiga. Järgib põhilisi ohutusnõudeid tööriistade kasutamisel.

Juhendamisel järgib ohutusnõudeid pliiaatsi, pintsli, liimi ja kääride kasutamisel.		

V TÖÖÕPETUS/PUUTÖÖ

Igapäevatoimingutega toimetulekuks on vaja omada töökogemusi ning -oskusi. Nende kogemuste ja oskuste andmine ongi toimetulekuõppe tööõpetuse eesmärk. Tööõpetuse temaatika hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus ning selle lähiümbruses.

1. Tööõpetuse rõhuasetused

II kooliaste

Tutvutakse esmaste töövõtete ja tööriistadega ja läbi õpetaja kõne ka nende nimetustega. Töötatakse samaaegselt ühes ruumis ja ühise teema järgi, samas individuaalse juhendamise järgi. Kasutada võib ka järjestikust koostööd, st töö koosneb mitmest tööoperatsioonist ning iga õpilane teeb kindlaksmääratud järjekorras oma töö. Jaotatakse tööoperatsioone vastavalt õpilase võimete, oskuste tasemele.

III kooliaste

III kooliastmes õpitakse uusi töövõtteid, erinevateks töödeks vajalikke töövahendeid ja -masinaid. Tähelepanu pööratakse töö lõpetamise vajalikkusele ning tööoperatsioonide õigele järjekorrale. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles mitme operatsiooni sooritamisel. Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid nagu väikeste abistamine, teistele abi pakkumine. Kasutatakse sõltuvat koostööd, st tööd tehakse üheaegselt ühes ruumis, ühise lähtematerjaliga ning ühist eesmärki silmas pidades. See võimaldab anda igale õpilasele tema võimetele vastava tööülesande ning seeläbi kujundada õpilaste võimalikult adekvaatset enesehinnangut.

2. Tööõpetuse põhimõtted

2.1. Tööõpetuse tundide läbiviimisel tuleb arvestada õpilase füüsilist, vaimset ja sotsiaalset omapära. Peale üldiste tööoskuste tuleb arendada ka sotsiaalseid oskusi nagu näiteks koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine, võimalikult adekvaatne enesehindamine.

2.2. Õppetöö on kontsentriiline, igal järgneval õppeaastal laiendatakse eelmisel õppeaastal omandatud teadmisi ja oskusi.

3. Tööõpetuse eesmärkideks on:

- 1) anda teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöodega toimetulekuks;
- 2) arendada vastutustunnet, kujundada positiivset suhtumist oma kohustustesse ja tegevustesse;
- 3) arendada igapäevaste tegevuste kavandamise ja korraldamise ning probleemide lahendamise oskust;
- 4) tutvustada lihtsaid töövahendeid ja masinaid ning õpetada neid kasutama;
- 5) anda enda ja teiste tegevuste hindamise ja järelduste tegemise oskusi;

- 6) õpetada tööoperatsioone õiges järjekorras sooritama;
- 7) kujundada tuttavates situatsioonides valikute tegemise ja otsustamise oskust;
- 8) kujundada koostöövõimet;
- 9) arendada üld- ja peenmotoorikat;
- 10) arendada õpilase materjali-, värvi- ja vormitaju;
- 11) õpetada mõistma käsil oleva töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust;
- 12) õpetada tundma ja täitma igapäevatöödega seostuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid;
- 13) anda võimalusi omandatud oskusi rakendada erinevates elusituatsioonides.

4. Puutöö ainekava jaotus:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisaõppe lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Ohutustehnika ja käitumisreeglid tööruumides; • Tutvumine töös kasutatavate lihtsate tööriistadega; • Esmaste töövõtete omandamine ja arendamine; • Töökoha korrashoid; • Šablooniga märkimine; • Lihtsamate esemete valmistamine individuaalse juhendamise/koostegemisel; • Materjali säästlik kasutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutustehnika ja käitumisreeglid tööruumides; • Tutvumine töös kasutatavate tööriistadega; • Töövõtete omandamine ja töö täpsus; • Mõõtmine, joonlaua kasutamine; • Materjali säästlik kasutamine; • Nael- ja kruviliite kasutamine • Töökoha korrashoid ja koristamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutustehnika ja käitumisreeglid tööruumides; • Tutvumine töös kasutatavate elektriliste tööriistadega; • Uute töövõtete omandamine; • Töökoha korrashoid; • Detailide paigutamine toorikule ja märkimine, joonlaua kasutamine; • Tüübelliite kasutamine individuaalse juhendamise/koostegemisel; • Vabalt valitud tarbeasja kavandamine ja valmistamine; • Materjali säästlik kasutamine.

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisaõppe lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Teab ohutustehnika esmaseid nõudeid (kuid vajab nende pidevat meenutamist); • Oskab kasutada šablooni; • Suudab saagida (käsisaag) etteantud joont mööda; • Oskab valmistada nael -ja liimliiteid; 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ohutustehnika esmaseid nõudeid (kuid vajab nende pidevat meenutamist) • Oskab abiga mõõta joonlauaga; • Suudab saagida (käsisaag) etteantud joont mööda; 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ohutustehnika esmaseid nõudeid (kuid vajab nende meenutamist); • Oskab mõõta ja märkida kasutades materjali säästvalt; • Suudab saagida etteantud joont mööda; • Juhendamisel / koostegemisel oskab kasutada elektrilisi tööriistu; • Oskab valmistada erinevaid liiteid ja juhendamisel hindab nende eeliseid;

<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab viimistlemistööde vajalikkust; • Tuleb toime lihtsamate viimistlusoperatsioonidega (lihvimine, värvimine); • Õpilane hoiab töökoha korras ja koristab enda järelt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab valmistada nael -ja liimliiteid; • Mõistab viimistlemistööde vajalikkust; • Tuleb toime viimistlusoperatsioonidega (lihvimine, värvimine); • Õpilane hoiab töökoha korras ja koristab enda järelt; • Tunneb ja kasutab lihtsamate töövahendite nimetusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab viimistlemistööde vajalikkust ja oskab kasutada erinevaid vahendeid; • Teab, et on olemas erinevaid puiduliike.
--	--	--

VI KEHALINE KASVATUS

1. Kehalise kasvatuse rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning järgida elementaarseid korraharjumusi, õpetatakse last oma keha tunnetama, ruumis orienteeruma. Harjutusi sooritatakse koostegevuses ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi. Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi ja tempot. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine.

Kogu õppetöö tugineb mänguliste elementide kasutamisele. Õpilasi motiveeritakse tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega.

Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

II kooliaste

II arengutasemel (eeldatavalt 3.-6. klassis) kujundatakse õpilasel oskus ja harjumus kontrollida oma keha, selle asendit ja liigutusi. Toimub sobimatute liigutusstereotüüpide muutmine või asendamine. Tegeletakse eri kehaosade mootorika koordineerimisega. Tuttavaid ja jõukohaseid tegevusakte sooritab õpilane iseseisvalt, sh varieeruvates tingimustes. Olulised on õpilase sotsiaalset arengut toetavad harjutused. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.

III kooliaste

III arengutasemel tõuseb harjutuste õppimisel ja sooritamisel õpilaste iseseisvus. Kujundatakse oskust ja harjumust kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. Õpilased hakkavad liigutusi teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtudes. Kujundatakse liigutusstereotüüpe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine). Olulised on sotsiaalset ja emotsionaalset arengut

toetavad harjutused. Tähelepanu pööratakse tahteomaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime jne) kujundamisele. Tutvustatakse spordieetika nõudeid: aus võistlus, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine jne.

2. Kehalise kasvatuse õpetamise põhimõtted

Kehalise kasvatuse eesmärk on toetada õpilase individuaalsest eripärasest lähtuvalt tema füüsilist arengut.

2.1. Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse õpilaste liikumisharjumusi ning positiivset hoiakut tervisesporti kui ühte võimalusse tervisliku ning täisväärtusliku elu elamiseks.

2.2. Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse õpilasi tunnetama oma keha, arendatakse üldmootorikat, koordineerimist, jõudu, vastupidavust, kiirust ja osavust.

2.3. Kõiki harjutusi sooritatakse vastavalt lapse arengule imiteerimise, näidise või instruksiooni järgi, liigutuste rütmi ja tempot muutes. Jõukohaste harjutuste valik võimaldab õpetada õpilasi lõõgastuma ja liikumisest rõõmu tundma.

2.4. Sobivate õppemeetoditega innustatakse õpilasi arendama oma kehalisi võimeid ning regulaarselt kehaliselt aktiivne olema.

2.5. Kehalise kasvatuse õpetamine on tihedalt lõimunud teiste ainete õpetamisega. Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse õpilaste eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi pöörates tähelepanu õpilaste sportliku riietuse ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.

2.6 Kehalise kasvatuse kaudu antakse teadmisi tervislikest eluviisidest, sh tervislikust toitumisest.

2.7. Kehalise kasvatuse tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eri- või paraolümpialiikumises ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut.

Toimetuleku õppekava alusel õppivate laste füüsiline areng on väga ebahühtlane ja kehalist kasvatust saab tulemuslikult läbi viia ainult juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid iseärasusi. Vastavalt õpilastega tegelevate spetsialistide soovitudele võib viia koolis läbi liikumisravi tunde.

3. Kehalise kasvatuse ainekava jaotus

3.1. Keha- ja ruumitunnetuse harjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Kiikumisharjutuste sooritamine. • Sõudmine istuvas asendis. • Käte kõverdamine, sirutamine, plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine. • Roomamine. • Põlvedel ja neljakäpukil liikumine. • Spordivahendite lükkamine, vedamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enda veeretamine. • Venitus- ja lõdvestusharjutuste sooritamine. • Ruumitaju arendavad harjutused: stardi ja finišijoonega, väljaku piiridega arvestamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Paaris ja rühmaharjutuste sooritamine. • Hooga kaugushüppe, palliviske sooritamine. • Staadionil oma jooksuraja hoidmine.

<ul style="list-style-type: none"> • Takistustest üleronimine. • Lõdvestumine. • Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ringis, rivis. 		
--	--	--

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid keha-ja ruumitunnetuse harjutusi. • Kõverdab ja sirutab käsi, pigistab rusikasse, plaksutab. • Liigub roomates, põlvedel ja neljakäpukil. • Ronib üle takistuse. • Liigub rivis, ringis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab tuttavaid keha-ja ruumitunnetusharjutusi. • Sooritab liigutuste ahelat kaasneva instruksiooni järgi. • Arvestab stardi-ja finišijoonega, väljakupiiridega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab keha-ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas. • Sooritab liigutuste ahelat mälukujutluste abil. • Oskab võtta hoogu kaugushüppes, palliviskes.

3.2 Rühi- ja tasakaaluharjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd tasapinnal orientiiride järgi. □ • Kõnd reljeefsel/erinevatest materjalidest rajal. • Erinevate kõnnakute matkimine kindlas rütmis. • Jooks rahulikus tempos. • Hüpped: sulghüpe, harki-kokku hüpe. • Kükitamine, kägarasend ja selles kiikumine. • Varbseinal ronimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd võimlemispingil. • Põlve-ja sääretõstekõnd, tagurpidi kõnd. • Kombineeritud harjutused kõnni ja jooksusammudega. • Jooks rahulikus tempos. • Sügavushüpe. • Kombineeritud hüpped: ühel jalal, rõngast rõngasse, hoota kaugushüpe, hüpped batuudil. • Ronimine kaldpinnal. • Rippumisharjutused varbseinal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kombineeritud harjutused, kõnni-ja jooksusammul. • Põlve- ja sääretõstejooks. • Jooks suuna muutmisega. • Hüpped üle takistuste, hüplemine hüppitsaga. • Hoota kaugushüpe, maandumisega kahel jalal. • Hooga kaugushüpe. • Kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused. • Jõuharjutused varbseinal.

<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused palliga: palli hoidmine, kandmine, veeretamine, viskamine kahe käega. • Sirutus- ja lödvestusharjutused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused palliga: pallivisked ühe käega, põrgatamine ühe ja kahe käega, palli löömine ja vedamine jalaga, palli ja teiste viskevahendite märkiviskamine, palli püüdmine. • Väikese palli viskamine kaugusesse. • Harjutused erinevate vahenditega: võimlemiskepid, pallid, hüpits. • Sirutus ja lödvestusharjutuse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused palliga: palli löömine kaaslasele, palli veeremise peatamine jalaga. • Kuulitõuge. • Harjutused erinevate vahenditega: lint, rõngas, pallid, hüpits. • Sirutus -ja lödvestusharjutused.
--	--	---

Taotletavad õpitulemused

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, järgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid rühi-ja tasakaaluharjutusi. • Sooritab matkimise teel lihtsamaid kõnni-ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot. • Ronib varbseinal. • Veeretab ja viskab palli (kahe käega). • Sooritab lihtsamaid rühi- ja tasakaaluharjutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab tuttavaid rühi-ja tasakaaluharjutusi. • Sooritab liigutuste ahelat instruksioonijärgi. • Sooritab lihtsamamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel. • Sirutamine, lödvestumine. • Viskab ja põrgatab palli, hüppab hootakaugust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes. • Suudab kõndida ja joosta erineval maastikul, erineval aastaajal. • Sooritab lihtsamaid kombineeritud rühi ja tasakaaluharjutusi erinevate vahenditega sirutamine ja lödvestumine. • Viskab palli, hüppab hooga kaugust.

3.3. Vastupidavusharjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd mäest ja treppidest üles ja alla. • Matkad kooli lähiümbrusesse. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Ronimine ja liulaskmine mänguväljakul. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd treppidest üles ja alla. • Kõnd erinevatel maastikel. • Matkad looduses. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Teatejooks. • Jooks kallakust üles. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jooks/kõnd vahelduval maastikul erinevatel aastaegadel. • Kepikõnd. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Jalgrattasõit kui harrastus. Jalgratta matk.

<ul style="list-style-type: none"> • Ujumine: veega kohanemise harjutused, ohutus – ja hügieeninõuded. • Jalgrattasõit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võimlemisvahendite tõstmine ja kandmine. • Jalgrattasõit: slaalom, pidurdamine, käikude vahetaminesõit laugel nõlvakul. • Ujumine: harjutused vees, (abivahendiga) ujumine 	<ul style="list-style-type: none"> • Ujumine: harjutused vees, iseseisev ujumine. • Ujumine kui harrastus.
---	--	--

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Suudab joosta võimetekohases tempos jõukohast distantsi, suudab käia jõukohast distantsi. • Kõnnib treppidest üles-alla. • Sõidab rattaga (kolmerattalisega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida erinevatel maastikel, osaleb teatejooksus. • Sõidab rattaga, sooritab vajalikud manööverdused, pidurdab. • Ujub (abivahenditega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida/joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal. • Osaleb erineva pikkusega jooksudistantsidel. • Sõidab rattaga vahelduval maastikul. • Suudab ujuda lühikest vahemaad.

3.4. Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja tegevuse matkimine. • Harjutused peegli ees. • Tähelepanu- ja matkimismängud. • Kullimängud. • Laulumängud. • Orienteerumismängud ruumis. • iseseisev riietumine, abiga sobivate spordirõivaste valik. • Tutvumine hügieeninõuetega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumismängud, tagaajamismängud. • Viske – ja veeretamismängud. • Orienteerumismängud kooli hoovis. • Spordivõistlused. • Spordirõivastuse valik, riietumine. • Hügieeninõuete täitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pimesikumängud. • Võistlusmängud: lihtsustatud reeglitega rahvastepall, jalgpall, korvpall, saalihoki. • Orienteerumismäng kooli lähedal territooriumil. • Matkad. • Spordivõistlused. • Tervisliku eluviisi põhimõtted.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi. Osaleb lihtsates mängudes. Riietub iseseisvalt spordiriietesse, täidab suunamisel hügieeninõudeid. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb erinevates võistlusmängudes. Riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise-, välitingimused). 	<ul style="list-style-type: none"> Mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest. Teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid.

3.5. Talisport

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Kelgutamine: laskumine nõlvakust, kelgu vedamine (tühi kelk, istuva kaaslasega). Suusatamine: suuskadel liikumine keppideta. 	<ul style="list-style-type: none"> Kelgutamine: kelgu lükkamine, kelgu märke vedamine, kelgu pidurdamine. Suusatamine: suuskadel liikumine keppideta/keppidega lauskmaal. Laskumine väikesest nõlvast. 	<ul style="list-style-type: none"> Kelgutamine: kelgu juhtimine, koos kaaslasega kelgul nõlvakust laskumine. Suusatamine: põhi- ja puhkelaskumisasend. Käärtõus. Suusatamine vahelduval maastikul. Uisutamine: uiskudel tasakaalu hoidmine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Laskub kelgul nõlvakust, veab kelgul kaaslast. Veab kelgu märke, pidurdab kelku. 	<ul style="list-style-type: none"> Pidurdab ja juhib kelku. Liigub suuskadega lauskmaal libiseva sammuga. Laskub laugest nõlvast. Tegeleb võimetekohaselt talvespordiga. 	<ul style="list-style-type: none"> Juhib kelku üksi ja koos kaaslasega. Laskub suuskadel laugest nõlvast. Sõidab suuskadel vahelduval maastikul. Hoiab uiskudel tasakaalu. Osaleb talispordivõistlustel.

VII MUUSIKAÕPETUS

1. Muusikaõpetuse rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis on tähtis muusika ja rütmika vastu huvi tekitamine ja selle püsiv säilitamine. Alustatakse sellest, millega õpilane hakkama saab. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos.

II kooliaste

3.-6. klassis muusikaõpetus mitmekesisub, süveneb õpilase muusikahuvi ja koostegutsemine. Õpitakse sihipäraselt kasutama rütmipille. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd. Oluline on muusika emotsionaalne huvi. Suunatakse hindama muusikat *meeldib – ei meeldi* - põhimõttel.

III kooliaste

7.-9. klassis arendatakse muusika kuulamise, laulude ja rütmipillimängu õppimise, muusika järgi liikumise abil loovust, fantaasiat, mälu tähelepanu, mis aitavad igapäevaelus toime tulla. Selles kooliastmes pööratakse tähelepanu ka muusikale kui harrastusele: õpitakse muusikat nautima ja ise tegema. Õpilasel aidatakse oriente **põhimõtted**.

2.1 Muusikaõpetus lõimub toimetulekuõppes kogu õppeprotsessiga. Tundide planeerimisel arvestatakse õpilase vaimseid ja füüsilisi võimeid.

2.2 Muusikaõpetuse kaudu arendatakse õpilaste suhtlemis- ning eneseväljendusoskust. Muusikaõpetuse tundides arendatakse laule kuulates ja lauldes õpilaste kõnet (sõnavara, kõnemõistmine, ilmekus). Õpitegevuses lõimitakse muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud.

2.3 Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega, elust ja ümbritsevast keskkonnast tuleneva temaatikaga, õpilaste huvidega, emotsionaalse köitvusega.

2.4 Muusikaõpetuse tundides kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid ja hoiakuid. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset.

2.5 Muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine, milles saadakse ühismusitseerimise ja ühise tegutsemise kogemust ning positiivset elamust.

3. Muusikaõpetuse ainekava jaotus

3.1. Muusika kuulamine

Õppesisu

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Helid ja mürad looduses ja ruumis. • Kuuldud hääle seostamine pildiga. • Inimhääle eristamine teistest häältest. • Emotsionaalne reageerimine muusikale: plaksutamine, lehvitamine.	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapalade kuulamine. • Erinevate häälte tundmine (nais-, mees-, lastehääled). Marsi eristamine teistest rütmidest.	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapalade kuulamine: soololaul, koorilaul; kõrge ja madal hääl. • Orkester, erinevad pillid. • Muusika seostamine elu ja loodusega.

<ul style="list-style-type: none"> • Õpitud laulude äratundmine. • Lihtsate žanride äratundmine (laul, tants). • Kaaslase esinemise jälgimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapalade tunnuste <i>kurb-rõõmus, vali-vaikne, kiire-aeglane</i>, eristamine muusikapalades ja väljendamine liikumises. • Esinemine muusikatunnis. kaasõpilastele ja koolipidudel. • Eesti rahvamuusika tutvustamine. • Eesti levimuusika tutvustamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Loodushäältega seotud muusika kuulamine. • TV ja raadiost muusikasaadete jälgimine/kuulamine. • Teiste maade rahvamuusika tutvustamine. • Teiste maade levimuusika tutvustamine. • Klassikaline muusika tutvustamine.
---	---	---

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule käte, jalgade või keha liikumisega. • Eristab erinevaid hääli ja mürasid muusikast. • Tunneb ära õpitud laule. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab muusikapalade tunnuseid (<i>kurb-rõõmus, kiiret-aeglast</i> rütmi). • Eristab õpitud laulu ja tantsuviisi, marsi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab soololaulu koorilaulust, kõrget ja madalat häält. • Eristab orkestrit üksiku muusikainstrumendi mängust. • Eristab levi- ja klassikalist muusikat.

3.2 Laulmine

Õppesisu

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja laulmise kuulamine, jälgimine, laulu osaline kaasa laulmine. • Osalemine laulmisel: plaksutab või laulab kaasa. • Laulmist toetavad žestid, miimika, viiped. • Nime-, tere-, värvi ja iseteenindamislaulud. • Laulud vastavalt päevaosale, aastarütmil • Esinemine teistele. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jõukohaste rahva- ja lastelaulude laulmine. • Tuttavate meloodiate äratundmine. • Laulu sisule vastava karakteriga ilmikas laulmine, hääle tugevuse muutmine lauldes • Tunnete väljendamine laulu ja muusika abil. • Hoidumine hääle liigsest pingutamisest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eakohaste laulude (lemmiklaulud) laulmine. • Seltskonnalaulud: kooslaulmine, muusikalised mängud, pillisaated. • Laulmine koos liikumise, liigutuste või pillimänguga. • Esinemine kontserdil: oma ja teiste tegevuste kooskõlastamine. • Hääle tugevuse võimendamine (võimendustehnika, mikrofonid).

		<ul style="list-style-type: none"> Hoidumine liiga valjust helist (muusika, müra) kui kahjustavast toimest kuulmisele.
--	--	---

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab laulda õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, oskab muuta hääletugevust. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb koorilaulus, lauluringis.

3.3 Pillimäng

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Muusikale kaasamängimine kehapiilil (rütmi kaasa plaksutamine) õpetajaga koos või ettenäitamisel. Rütmi kaasamängimine saatemuusikaga (randmekuljused, marakas, kõlapulgad, tamburiin). Vaba mäng: üks heli; heli ja vaikuse vaheldumine; palju helisid. 	<ul style="list-style-type: none"> Rütmide kuulamine ja taasesitamine rütmipillidel, aeglane ja kiire rütm. Rütmipillidel mängimine. Rütmi kaasamängimine. Heli tekitamine pillidel. Eri pillidel mängitud tuttava muusikapala äratundmine. Rahvapillidel mängitud palade kuulamine. Eesti rahvamuusika. 	<ul style="list-style-type: none"> Erinevast materjalist pillide kuulamine. Kaasmängud rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaal paladele. Osalemine ansamblimängus.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada rütmipille. Mängib muusikale kaasa rütmipillil. Eristab ühe või mitme rütmipilli heli. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada erisuguseid rütmipille. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb ansamblimängus.

3.4. Muusikalis-rütmiline liikumine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Liikumised koos õpetajaga vastavalt laulu tekstile ja muusika meeleolule.	<ul style="list-style-type: none"> Muusikapala tunnuste väljendamine liikumises. Rütmikas õpitud tantsuelementide (kõnd-jooks, keerutamine paarilisega, liikumine hanereas ja ringis nii üksi kui paarilisega) kasutamine õpetaja seatud tantsudes. Populaarsed ringmängulaulud.	<ul style="list-style-type: none"> Kõnd, jooks, võimalikult täpne reageerimine muusika muutustele. Liikumine ja tantsimine koos teistega. Osalemine paaristantsus (laulu- ja ringmängudes).

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Matkib liigutusi, liigub muusikale vastavalt õpetaja eeskujul.	<ul style="list-style-type: none"> Liigub vastavalt muusika tunnustele. Osalemine laulu- ja ringmängudes.	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel.

VIII RÜTMIKA

1. Rütmika rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis arendatakse õpilastel kuulamis-, jälgimis-, matkimis-, mõistmis- ja lihtsamate korralduste täitmise oskusi. Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi. Lapsi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Harjutusi õpitakse matkides, eeskuju järgi, abiga.

II kooliaste

Suuremat tähelepanu pööratakse ruumitaju arendamisele ja oma kehaasendi kontrollimisele. Mängud ja tantsud võimaldavad tunda rõõmu emotsionaalsest liikumisest, mõista kaaslaseid ja arendada loovust.

III kooliaste

Kasutatakse aeroobika elemente, erinevaid rütme. Suunatakse vaba liikumist improvisatsioonis. III kooliastme õpilane enamasti matkib tantsusamme (nt juurdevõtusamm). Õpitakse keerulisemaid tantsujooniseid. Õpitakse erinevate seltskonnatantsude (polka, valsi, rumba, samba, disko) elemente. Tantsusammude valikul lähtub õpilane muusikast. Esitab õpitud liikumiskavu.

Kõikidel kooliastmetel kasutatakse tegevuste väljundina koolisiseseid ettevõtmisi, üritusi, pidusid.

2. Rütmika õpetamise põhimõtted

2.1. Rütmikatundides kasutatakse kehatunnetuse-, kontakti- ja kommunikatsiooniharjutusi, mängu ning tantse, mille abil saab arendada õpilaste füüsilisi võimeid ning psüühikat, kinnistada nii verbaalse kui ka mitteverbaalse suhtlemise oskusi.

2.2. Rütmikatundides ühendatakse kehalise kasvatus tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on motoorsuse lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat, liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu.

3. Rütmika ainekava jaotus.

3.1. Harjutused kehatunnetuse saavutamiseks

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Kiikumisharjutused. Käte kõverdamine ja sirutamine. plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine. Põlvedel ja neljakäpukil käimine. lükkamine ja vedamine; lödvestumine. Marssimine, liikumine ringis. Tantsuelementide järelekordamine.	<ul style="list-style-type: none"> Kiikumisharjutused. Käte kõverdamine ja sirutamine. plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine. Põlvedel ja neljakäpukil käimine. lükkamine ja vedamine; lödvestumine. Marssimine, liikumine ringis. Tantsuelementide järelekordamine.	<ul style="list-style-type: none"> Aeroobika. Rütmi-improvisatsioonid. Kombineeritud võimlemisharjutused. Harjutused ühiselt grupiga.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kuulata ja täita lihtsamaid harjutusi koostegEVuses eeskujuga järgi/abiga.	<ul style="list-style-type: none"> Teab oma kohta ravis, harjutustes, õpitud tantsus.	<ul style="list-style-type: none"> Oskab liikuda erinevates joonistes, improviseerida.

3.2 Koordinatsiooniharjutused

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Harjutused peegli ees kehahoiu korrigeerimiseks. Rütmilised harjutused käte ja õlgadega, ülakeha painutused.	<ul style="list-style-type: none"> Kõnd päkkadel ja kandadel, takistuste ületamine, tagurpidi kõndimine. Käte ja jalgade samaaegsed harjutused. Harjutused väikeste pallidega.	<ul style="list-style-type: none"> Tantsusammud: juurdevõtusamm. Keerulisemad tantsujoonised.

<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd võimlemispingil, trel, hüpped pingilt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hüppeharjutused paigal, jalad koos, harki-kokku hüpped, üle esemete, hüpped batuudil. • Külgsamm, galopp, hüpaksamm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jooksurütm, hüpped/hüplemine muusikas käte ja jalgade üheaegne erinev liigutamine.
---	---	--

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kuulata ja täita lihtsamaid harjutusi koostegevuses eeskuju järgi/abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab sooritada õpitud harjutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab sooritada erinevatest sammudest kombinatsioone ja neid ka ise välja mõtlema ning ette näitama.

3.3. Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Lindude ja loomade kõnnaku ja tegevuste matkimine. • Lihtsamad tantsud koostegevuses. • Harjutused rätikute ja lintidega. • Liikumine ringis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused paaris ja rühmas. • Liikumine rivis, kolonnis, ringis. • Lihtsamad tantsud õpitud tantsusammudega. • Rahvatantsud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Seltskonnatantsude elemendid. Polka, valsi, rumba, samba põhisammud. Diskotantsud. • Tantsusammude valik muusika järgi. • Liikumiskavad.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab tegutseda erinevate vahenditega. • Tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat. • Mängib kaasa õpitud tantse, ringmänge. • Kuulab muusikat, liigub muusikaga kooskõlas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab liikuda kooskõlas muusikaga. • Oskab esitada õpitud tantsu või liikumist. • Oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja järgib põhilisi viisaka käitumise reegleid pidudel ja avalikes kohtades. • Oskab esitada õpitud liikumiskava, tantsu. • Tantsida lihtsamaid seltskonna- ja peotantse .

3.4. Lõdvestusharjutused

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Rahustava muusika ja puudutuselementide saatel õpitakse lõõgastuma ja tunni pinget maandama.	<ul style="list-style-type: none"> Paarisharjutused, venitused	<ul style="list-style-type: none"> Hingamisharjutused, erinevad lõdvestused ja venitused

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab taastada rahulikku keskkonna klassis	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab venitusharjutusi paarisharjutustena	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab meeldetuletamisel iseseisvalt üldiseid venitusharjutusi

AINEKAVAD PIKENDATUD ÕPPEL JA LISAÕPPEL

I ARVUTIÕPETUS

Arvutiõpetuse üldeesmärk on tagada toimetulekukooli lõpetajale esmased praktilised igapäevaeluks vajalikud arvuti käsitlemise oskused.

1. Arvutiõpetuse rõhuasetused õppetegevust kavandades on järgmised:

- 1.1. õppetööd planeerides lähtutakse kooli õppekava alusväärtustest, üldpädevustest ning õppeaine eesmärkidest;
- 1.2. kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust;
- 1.3. rakendatakse nüüdisaegseid IKT-l põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 1.4. tagatakse, et õppe vältel õpitakse headest tavadest lähtuvat veebikäitumist.

2. Arvutiõpetuse põhimõtted on:

elulähedus: näited, ülesanded jm võetakse õpilasele tuttavast igapäevaelust (kool, kodu, huvitegevus, meedia);

aktiivõpe ja loomingulisus: eelistatakse õpilasi aktiivistavaid ning loomingulisust esiletoovaid õppemeetodeid;

uuenduslikkus: eelistatakse uuenduslikke tehnoloogiaid ning lahendusi;

turvalisus: kool tagab õpilastele turvalise veebipõhise töökeskkonna ning propageerib ohutuid käitumisviise võrgukeskkonnas;

lõimitus: õpiülesannetes kasutatakse teiste õppeainete teemasid.

3. Arvutiõpetuse üldeesmärgid:

Õpilane valdab peamisi töövõtteid arvutil igapäevases õppetöös eelkõige infot otsides;

teadvustab ning oskab vältida nii info- kui ka kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) kasutamisel tekkida võivaid ohte oma tervisele, turvalisusele ja isikuandmete kaitsele;
 osaleb vastavalt võimetele virtuaalsetes võrgustikes ning kasutab veebikeskkonda digitaalsete materjalide avaldamiseks kooskõlas intellektuaalomandi kaitse heade tavadega.

4. Arvutiõpetuse ainekava jaotus

Võimalik õppesisu:

1. pikendatud õppeaasta	2. pikendatud õppeaasta	Lisaõpe
<p>Algteadmised. Sissejuhatus arvutiõppesse. Arvutiga seotud mõisted. Töölaud, ikoon, fail, menüü. Tutvumine ekraaniga. Oma tee leidmine. Hiire ja klaviatuuri kasutamine. Klaviatuuriga seotud mõisted. Tekstitöötlusprogramm Word. Avamine, lehekülje häälestus, trükkimine. Kausta loomine. Tekstitöötlus ja Word. Õpilane vormindab arvutiga lühemaid tekste, järgides tekstitöötluse põhieegleid (suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid, reavahtetused ja tühikud; poolpaks, kald- ja allajoonitud kiri; sõna-, rea- lõiguvahe). Piltide otsimine arvutist, nende kopeerimine, printimine. Joonistamise tööriba võimalused. Info salvestamine, kausta avamine, töö kustutamine. Prügikasti kasutamine. Avamine; mida panna prügikasti, mida mitte, tühjendamine.</p>	<p>Töö salvestamine. Õpilane salvestab tehtud tööd ettenähtud kohta, leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise. Salvestab valmis töö, saadab selle e-posti teel manusena õpetajale/tuttavale, laeb veebikeskkonda või prindib selle paberile; Fotode salvestamine arvutisse Õnnitluskaardi (jõulud, sünnipäev) kujundamine. Suhtlusvõrgustikud.</p>	<p>Failide haldamine. Salvestamine, kopeerimine, kustutamine. Töö mitme aknaga. Portaaliid. Ajalehed. Ajakirjad. Sõiduplaanid. Infootsing internetis. Turvalisus; isikuandmete kaitse. Digipildid. Fotode ülekandmine kaamerast arvutisse. CV koostamine.</p>

Eeldatavad õpitulemused:

1. pikendatud õppeaasta	2. pikendatud õppeaasta	Lisaõpe
<ul style="list-style-type: none"> • oskab iseseisvalt käivitada arvuti ning teab vajadusel vastavaid paroole • tunneb kuvatud ikoone • oskab luua isikliku kausta failide säilitamiseks.	<ul style="list-style-type: none"> • teadvustab ning oskab vältida arvuti kasutamisel tekkida võivaid ohte • tunneb arvutihiire tööpõhimõtteid • oskab lõpetatud töö salvestada • oskab kirjutada lühikirja ning printida.	<ul style="list-style-type: none"> • leiab iseseisvalt vajaliku info • oskab abiga leida vajalikku infot internetist.

5. Hindamine

Arvutiõpetuse valikaine õpitulemusi hinnatakse jooksvalt õpiülesannete järgi ja kokkuvõtvalt nii õppeveerandi kui ka õppeaasta lõpus koondhinnanguna (vt. Türi Toimetulekukooli TÕK õppekava : Hindamine).

Hinnatakse:

- õppekavas ettenähtud õpitulemuste saavutamist ning seonduvate pädevuste olemasolu veenvat tõendamist õpilase poolt;
- arvutiga loodud materjalide tehnilist teostust, esteetilisust ning originaalsust;
- õpilasepoolset praktilise tegevuse mõtestamist;
- õpilase arengut.

II TÖÖÕPE/KODUNDUS

1. Tööõppe rõhuasetused

II arengutase

Tööõppe tundideks vajalikke baasoskusi kujundatakse õpilastel 1.-5. kooliaastal kunsti ja käelise tegevuse tundide raames. Alates 6. klassist kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist stereotüüpsetes situatsioonides tööõppe tundides (II arengutasemel). Omandatakse üksikuid töövõtteid, võtete õiget järjestust lihtsates ruumide, rõivaste ja jalatsite korrashoiu ning toidu valmistamisega seotud töödes. Vastavalt õpilaste võimete erisusele kasutatakse abistavat, individuaalset või järjestikust koostööd.

Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, ulatada, hoida, panna, viia, rühmitada jne. Individuaalse koostöö korral antakse õpilasterühmale ühine ülesanne, mille iga õpilane täidab osaliselt individuaalselt. Töötatakse samaaegselt ühes ruumis/territooriumil ja ühise teema järgi (nt iga õpilasel on oma maalapp riisuda), samas individuaalse juhendamise järgi. Järjestikuse koostöö puhul koosneb töö mitmest erinevast tööoperatsioonist/tegevusest ning iga õpilane sooritab kindlaksmääratud järjekorras oma operatsiooni/tegevust. Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilastele arvestades nende võimeid ja oskusi. Töö protsessile ja resultaadile antakse positiivset tagasisidet. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistegevuses. Luuakse teadmine, et tuleb teha nii meeldivad, kui ka vähem meeldivad tööd.

III arengutase

Kolmandal arengutasemel täiustatakse/kinnistatakse omandatud ja õpitakse uusi töövõtteid. Õpitakse kasutama enamlevinud kodumasinaid. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö kolmandal arengutasemel täiustatakse/kinnistatakse omandatud ja õpitakse uusi töövõtteid. Õpitakse kasutama enamlevinud kodumasinaid. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles teatud aja möödudes (nt külvamine). Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid (näit teiste abistamine). Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd, st tööd tehakse üheaegselt ning ühist eesmärki silmas pidades (nt klassi koristamine). See võimaldab anda igale õpilasele tema võimetele vastava tööülesande ning seeläbi kujundada õpilaste võimalikult adekvaatset enesehinnangut.

Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valima ise sobivaid töövahendeid ning konkreetse töö teostamiseks vajaminevaid osatoiminguid järjestama. Õpilast suunatakse oma töö tulemusi hindama/kontrollima.

2. Tööõppe õpetamise põhimõtted

2.1. Tööõppe õpetamise eesmärgiks toimetulekuõppes on õpilaste esmaste tööharjumuste kujundamine ning seeläbi võimalikult adekvaatse isikliku ja sotsiaalse identiteedi loomine, mis omakorda tagab laiaulatuslikuma integratsiooni ühiskonda. Tööõppe õpetamine on tihedalt lõimunud teiste ainete õpetamisega. Tööõppe tundides käsitletav teema võib olla üldõpetuse põhimõttel läbiviidava õppetöö teljeks.

2.2. Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning nende lähiümbruses vastavalt õpilaste vajadustele. Õpilastel kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöodega toimetulekuks ning toeks elukutsevalikul. Tööõppe tundides õpitu toetab õpilaste ametivalikut ning seeläbi integratsiooni ühiskonda. Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel/juhendi abil kasutama. Õpilased õpivad tundma ja täitma igapäevatöödega seotuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid. Olulised on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ning probleemide lahendamise oskused.

2.3. Õpetus taotleb tegevuspädevuse kujunemist:

- 1) praktilise tegevuse oskuste kasutamine stereotüüpsetes ja vähe varieeruvates situatsioonides;
- 2) praktilise tegevuse omandamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades;
- 3) osalemine jõukohases ühistegevuses;
- 4) oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt mälu kujutlustele toetudes või näidisega võrreldes;
- 5) tegevuste sooritamine oma oskuste piires iseseisvalt.

2.4. Vajalik on koostöö koduga ning erinevate ettevõtete ning ametiasutustega, et õpilased saaksid omandatud oskusi rakendada variatiivsetes situatsioonides.

2.5. Tööõppe tundide läbiviimisel arvestatakse iga õpilase füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid iseärasusi ning sotsiaalseid oskusi (koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine). Õpilastel kujundatakse võimalikult adekvaatset enesehinnangut. Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse mõistma töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.

2.6. Tööõppe tundide läbiviimiseks on koolis sisustatud õppeklass ja/või ruum(id) vajaminevate töökohtade ja seadmetega.

Õppesisu teemad käesolevas ainekavas on esitatud võimalike valikuvariantidena. Õppesisu kooli õppekavas võib täpsustada vastavalt kooli piirkonna ja/või kooli arengusuundadele.

3. Tööõppe ainekava jaotus

3.1. Ruumide korrashoid ja koristamine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
<ul style="list-style-type: none"> • Eluruumide ja klassi korrashoid, korrastamine. • Mööbli paigutamine klassiruumis. • Koristusvahendid: harjad, kühvlid, mopid, lapid, puhastusvahendid. • Tolmu pühkimine. • Põranda pühkimine. • Tahvli, laudade ja uste pesemine. • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid (tuleohtlik, mürgine) ja nende arvestamine tegevustes. • Korrapidaja tööülesannete jaotamine ja täitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides. • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid ja nende arvestamine tegevustes. • Kummikinnaste kasutamine. • Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Valamute, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. • Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Kodutekstiilide kasutamine. • Suurpuhastus: kardinad, katted, kuplid. • Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides. • Ühiselt kasutatavate ruumide (trepikojad korrashoid ja koristamine). • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid ja nende arvestamine tegevustes. • Kummikinnaste kasutamine. • Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Valamute, WC-pottide puhastamine, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. • Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Kodutekstiilide kasutamine. • Tekkide, mööblikatete kloppimine klopitsaga, käsitsi. • Pehme mööbli, radiaatorite puhastamine tolmuimejaga. • Suurpuhastus: kardinad, katted, kuplid. • Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine.

3.2. Asjad ja nende korrashoid

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
<ul style="list-style-type: none"> • Minu oma, meie oma. • Oma asjade, töövahendite eest hoolitsemine, nende paigutamine. • Töökoha koristamine.	<ul style="list-style-type: none"> • Meie oma, võõras. • Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine.	<ul style="list-style-type: none"> • Meie oma, võõras. • Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine. • Erinevate panipaikade korrashoid ja koristamine. • Asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks. Vajalike asjade nimekirja koostamine.

3.3. Toitlustamine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle. • Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud. • Hommiku- ja õhtusöögi laua katmine ja koristamine. • Abistamine lõunalaua ning piduliku laua katmisel. • Rootsi laud, selle katmine. • Lauakombed. • Käitumine söögilauas .	<ul style="list-style-type: none"> • Lõunasööginõude valimine ja paigutamine. • Lõunasöögilaua katmine ja koristamine. • Teemaatiliste pidulaudade katmine. • Rootsi laud, selle katmine. • Ühekordsete nõude kasutamine. • Piknikukorvi komplekteerimine, piknikulaua katmine. • Lauakombed, käitumine söögilauas.	<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle. • Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud. • Hommiku- ja õhtusöögi laua katmine ja koristamine. • Abistamine lõunalaua ning piduliku laua katmine.

3.4. Kõõgitööd

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinat kasutamine abiga: pliit, külmutuskapp, nõudepesumasin, veekeetja, röster, kohviaparaat, mikser, vahvlimasin. • Nõude pesemine, nõudepesuvahendi kasutamine. • Nõude kuivatamine: restile, rätikule nõrguma, rätikuga kuivatamine. • Kõõgi korrastamine: nõude ja toiduainete paigutamine ettenähtud kohtadesse.	<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel. • Kodumasinat kasutamine: elektripliit, nõudepesumasin, veekeetja, mikser, blender. • Kodumasinat puhastamine. • Kõõgikella kasutamine. • Sõela kasutamine. • Riivi kasutamine. • Pajalappide/kinnaste kasutamine. • Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine. • Toiduainete säilitamine külmikus. • Prügi sorteerimine.	<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel. • Kodumasinat kasutamine: elektripliit, nõudepesumasin, veekeetja, mikser, blender, saumikser. • Kodumasinat puhastamine. • Kõõgikella kasutamine. • Sõela kasutamine. • Riivi kasutamine. • Pajalappide/kinnaste kasutamine. • Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine. • Külmkapi puhastamine. • Toiduainete säilitamine külmikus. • Prügi sorteerimine

3.5. Toidu valmistamine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa hommikusöögi valmistamine. • Viilutatud leivale, saiale või/määrdevõide määrimine. • Saia/leiva röstimine rösteris. • Vee keetmine veekeetjaga. • Tee-ja mahlakonsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine. • Puuviljade, aedviljade tükeldamine. Aedviljasalati valmistamine.	<ul style="list-style-type: none"> • Leiva, saia, vorsti lõikamine, hakkimine. • Juustunoa kasutamine. • Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine. • Puljongi valmistamine kontsentraadist. • Poolfabrikaatidest, konservidest, paki- ja purgisuppidest lihtsa toidu valmistamine. • Makaronide, riisi, aedviljade, muna, kisselli keetmine. • Aedviljade puhastamine ja koorimine.	<ul style="list-style-type: none"> • Leiva, saia, vorsti lõikamine, hakkimine. • Juustunoa kasutamine. • Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine. • Puljongi valmistamine kontsentraadist. • Poolfabrikaatidest, konservidest, paki- ja purgisuppidest lihtsa toidu valmistamine. • Makaronide, riisi, aedviljade, muna, kisselli keetmine. • Aedviljade puhastamine ja koorimine.

<ul style="list-style-type: none"> • Valmistaigna rullimine, tükeldamine, küpsetamine. • Küpsiste, saiakeste küpsetamine valmistaignast, nende kaunistamine. • Praadimine: poolfabrikaadist toidu soojendamine. • Toidukaunistamine. 	<p>Toorsalatid. Segasalatid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahud) • Prae- ja ahjukartulite valmistamine. • Toiduainete küpsetamine (kana, kala, juurviljad). • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahustamised). • Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga. • Koogi küpsetamine. • Toidu soojendamine. • Toidu serveerimine ja kaunistamine. • Ülesannete jaotamine toiduvalmistamisel. 	<p>Toorsalatid. Segasalatid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahud). • Prae- ja ahjukartulite valmistamine. Suppide keetmine (piimasupid, segasupid, püreesupid, selged leemed). • Praadimine, küpsetamine ja hautamine (liha, kala, aedviljad). • Maitseained. Maitsetaimed. • Pirukate, saiakeste küpsetamine (pärimaigen, biskviitmaigen, muretaigen, keedutaigen). • Toidu serveerimine ja kaunistamine. • Toidud imikutele ja väikelastele.
--	--	--

3.6. Toitlustamisalused

Õpisisu

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
	<ul style="list-style-type: none"> • Toit, toiduaine, toitaine. • Toidurühmad. • Tervislik toit. • Mitmekülgne toit. • Toiduenergia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toit, toiduaine, toitaine. • Toidurühmad. • Tervislik toit. • Mitmekülgne toit. • Toiduenergia. • Toidupüramiid. • Päeva- ja nädalamenüü koostamine. • Toiduainete säilitamine (sügavkülmutamine, hoidistamine).

3.7. Sisseostude tegemine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
<ul style="list-style-type: none"> Pakendite ja toiduainete äratundmine.	<ul style="list-style-type: none"> Poe mängus ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi. Poe mängus ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel. Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine.	<ul style="list-style-type: none"> Järgmise tunni menüü suunatud koostamine ja sisseostude planeerimine. Ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi. Ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel. Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine. Lihtsa eelarve koostamine (nädal, kuu).

3.8. Rõivastus ja selle hooldus

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
	<ul style="list-style-type: none"> Pesumärkide lugemine: käsitsi pesu, masinpesu, ainult keemiline puhastus, vajab triikimist, ei vaja triikimist.	<ul style="list-style-type: none"> Pesumärkide lugemine: käsitsi pesu, masinpesu, ainult keemiline puhastus, vajab triikimist, ei vaja triikimist. Pesu sorteerimine (hele ja tumepesu).

Õpitulemused

2. kooliaste	3. kooliaste	Pikendatud õppe
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb õpitud koristusvahendeid ja teab nende funktsiooni. • Teab ja suunamisel täidab õpitud koristamistöõde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid. • Tunneb peamisi hoiatavaid tingmärke majapidamises kasutatavatel puhastusvahenditel. • Kasutab vajadusel koristustöödel kaitsevahendeid. • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni. • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha. • Leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi ning piduliku laua katmiseks, abistab laua katmisel. • Leiab suunamisel vajalikud töövahendid toiduvalmistamiseks. • Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel kasutada. • Tükeldab ja puhastab puu- ja aedvilju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel majapidamistöid • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab seda pärast söömist. • Valmistab lihtsat toitu skeemi /retsepti järgi • Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu. • Osaleb ülesannete jaotamisel söögivalmistamise juures • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö/tegevuse lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Teeb köögitoite. • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Loeb lihtsaid skeeme majapidamismasinatelt, oskab nende järgi tegutseda. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. • Oskab abiga menüüd planeerida ja vajalikke sisseoste teha. • Valmistab lihtsat toitu skeemi /retsepti järgi . • Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu. • Tunneb põhilisi toiduaineid, õigeid toiduvalmistamise viise. • Planeerib suunamisel majapidamistöid.

III KERAAMIKA

Keraamikaõpetuse eesmärgiks on õpetada keraamiliste esemete vormimise ja dekoreerimise võtteid, arendada käsitööoskusi ja käelist osavust ning vormitunnetust. Praktikas õpitakse valmistama inim-, linnu-, loomafiguure, tarbeesemeid.

Õppesisu

1) Keraamiliste esemete valmistamine

Esemete vormimine: ühest savitombust muljumise teel, spiraaltehnikas savilindist, saviplaatide kokku kleepimise teel.

2) Dekoreerimine

Mustrite vajutamine voolimisvooliga, templitega, peale voolitud mustritega, graveerimisega, muude materjalidega (nöörid, tekstiil, taimed jms.), glasuuridega

3) Materjaliõpetus

Keraamilised savid, nende omadused ja kasutamine. Savi kuivatamine ja põletamine. Glasuuride omadused ja kasutamine.

4) Erinevad tehnikad.

Õpitulemused

1) kasutab erinevaid töövõtteid;

2) valmistab esemeid erinevates tehnikates;

3) kaunistab ja viimistleb voolitud eseme;

4) eseme katmine glasuuriga.

IV KÄSITÖÖ

Käsitöö õppega taotletakse, et õppija omandab käsitööks vajalikke lihtsaid töövõtteid, arendab vaatlusoskust ja ilumeelt, värvitaju ja loovust, kogeb (vajadusel abiga) oma võimeid ja eneseteostusvõimalusi. Töövõtteid õpitakse tarbeesemete valmistamise käigus, pannakse rõhku õpilase loovale tööle, käsitöötraditsioonidele. Õpib omaalgatuslikult ja eesmärgipäraselt tegutsema.

Õppesisu:

1) Õmblemine. Töövahendid ja ohutustehnika. Erinevatest materjalidest kangad. Niidi nõela taha panemine ja sõlme tegemine. Lihtsamad õmbluspisted (riiete parandamine, nõöbi õmblemine). Õmblusmasinaga lihtõmblus.

2) Heegeldamine. Erinevate mõõtudega heegelnõelte tutvustamine. Heegelnõela ja lõnga sobivus. Edasi-tagasi heegeldamine.

3) Kudumine. Erinevate varraste tutvustamine (pikad vardad, ringvardad, sukavardad). Varraste ja lõnga sobivus. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus.

4) Tikkimine: Esemekavandamine ja tikkimine. Ristpiste.

Õpitulemused:

- 1) ohutustehnika nõuete rakendamine erinevatel töövõtetel;
- 2) oskab heegeldada sammassilmuseid;
- 3) kududa (tingmärkide järgi) parem- ja pahempidistest silmustest koosnevat koepinda;
- 4) kinnitada lõngaotsi;
- 5) tikkida rist- ja ahelpisteid;
- 6) poolida ja niiditada õmblusmasinat;
- 7) õmmelda lihtõmblust.

V KANGAKUDUMINE

Õpetusega taotletakse, et õppija õpib tundma traditsioonilist eesti käsitööd; arendab vaatlusoskust ja ilumeelt, värvitaju ja loovust; kogeb (vajadusel abiga) oma võimeid ja eneseteostusvõimalusi loovas töös.

Õppesisu

- 1) Eesti käsitöö. Rahvakunst, rahvatraditsioonid. Kangakudumise koht kodukultuuris.
- 2) Kavand. Kavandi koostamine. Materjalide ja värvide valik ning kokku sobitamine.
- 3) Kangakudumise materjalid. Erinevad lõngad, tekstiilmaterjalid.
- 4) Ettevalmistustööd. Erinevate materjalide lõikamine, kerimine, poolimine.
- 5) Kangakudumine. Erinevad teljed, töövahendid, tööohutus. Ühtlane kudumine. Triibulise vaiba kudumisel triibu mõõtmise. Viimistlustööd. Käte ja jalgade koostöö.
- 6) Eneseteostus loometöö kaudu.

Õpitulemused

- 1) koostada (vaatluse, pildi või kujutluse alusel) kavandit;
- 2) valida kangakudumiseks materjale;
- 3) teostada ettevalmistustöid;
- 4) oskab lugeda kavandit ja selle järgi võimetekohaselt kududa;
- 5) asjakohaselt hinnata oma tegevust ja töö tulemust;
- 6) väärtustada loovtöö tähtsust inimese elus.